

DEJINY IZRAELSKÉJ MONARCHIE

1. Názov. Monarchia (gréč. »jediná vláda, samovláda«) je forma vlády, na čele ktorej stojí jediná osoba, monarcha, dedičný, niekedy aj doživotne volený vládca (kráľ, knieža). V prvotných dejinách Izraela zásadným zriadením náboženskej a politickej vlády bola teokracia (»bohovláda«): kráľom izraelského ľudu bol sám Boh (porov. *1 Sam* 12, 12). Tento náboženský prvok ostal podstatným činiteľom aj po ustanovení monarchického zriadenia v izraelskej spoločnosti. Boh mal aj naďalej najvyššiu vládnu moc nad Izraelom, ale viditeľne ju vykonával prostredníctvom ním vyvoleného a »pomazaného« kráľa (porov. *1 Sam* 9, 16; 10, 1).

2. Spoločné kráľovstvo všetkých izraelských kmeňov. V období monarchie sa postupne vystriedali traja králi: Šaul (1030 – 1010 pred Kr.), Dávid (1010 – 970 pred Kr.) a kráľ Šalamún (970 – 931 pred Kr.). Ich dejiny sú opísané v 1. – 2. knihe Samuelovej a v prvej časti 1. knihy kráľov. Po Šalamúnovej smrti sa spoločné kráľovstvo izraelských kmeňov rozdelilo na Izraelské (Severné) a Judské (Južné) kráľovstvo.

3. Izraelské kráľovstvo. V Izraelskom kráľovstve sa postupne vystriedali na tróne viaceré panovnícke dynastie. Ani jeden z týchto panovníckych rodov sa neudržal na tróne viac ako päť generácií. Každý skončil v ozbrojenom povstaní a násilnou smrťou posledného člena. Sídlo izraelských kráľov bolo najprv v Sicheme, potom v Tirze a napokon v Samárii. Izraelské kráľovstvo bolo hospodársky bohatšie a politicky mocnejšie ako Judské, ale nie vždy vedelo úspešne odporovať silnejúcim útokom zo strany okolitých kráľovstiev. Roku 722/1 asýrsky kráľ Sargon II. (722 – 705 pred Kr.) dobyl Samáriu a definitívne zničil Izraelské kráľovstvo. Mnohí jeho obyvatelia boli donútení presťahovať sa do Mezopotámie. Na ich miesto boli dosadení cudzí kolonisti, ktorí sa zmiešali s tamojšími Izraelitmi a vytvorili nábožensko-etnickú skupinu Samaritánov. Biblická tradícia posudzuje obdobie izraelských kráľov z hľadiska náboženského a na základe vzťahu jednotlivých kráľov k bohoslužbe. Zavrhuje všetkých izraelských kráľov preto, že podporovali kult mimo Jeruzalema vo svätyniach v Beteli a v Dáne. Izraelské kráľovstvo a jeho obyvatelia boli svojou polohou, ako aj svojimi politickými a hospodárskymi stykmi s okolitými krajinami väčšmi vystavení cudziemu, pohanskému vplyvu. To malo za následok úpadok v náboženskej a mravnej oblasti. Po zániku Izraelského kráľovstva sa jeho príslušníci v cudzom prostredí prispôbili novým životným podmienkam a úplne stratili svoju etnickú a náboženskú identitu.

4. Judské kráľovstvo. Politickým, náboženským a bohoslužobným centrom tohto kráľovstva až do jeho zániku bol Jeruzalem, kde vládla Dávidova dynastia. Z tohto rodu sa mal narodiť mesiášsky kráľ, ktorého kráľovstvo malo trvať naveky. Biblická tradícia posudzuje judských kráľov dosť mierne, lebo vo všeobecnosti sa chránili modlárstva a kultu pohanských národov. Judské kráľovstvo bolo z hospodárskej stránky chudobnejšie a politicky slabšie ako Izraelské kráľovstvo. Bolo však často terčom vpádov a plienenia zo strany Asýrčanov, Egypťanov a nakoniec Babylončanov. Tí roku 597 obsadili Jeruzalem a odvliekli do zajatia značnú časť jeho obyvateľstva, najmä príslušníkov vyššie postavených spoločenských vrstiev. Roku 586 babylonský kráľ Nabuchodonozor II. dobyl a zničil Jeruzalem, spustošil celé Judské kráľovstvo a odvliekol jeho obyvateľov do zajatia. Judskí zajatci si aj v babylonskom zajatí udržali povedomie vyvoleného ľudu, zachovávali Jahveho prikázania a v nádeji na návrat do vlasti i na obnovenie bohoslužby v Jeruzaleme si zachovali svoju národnú a náboženskú identitu. Správy o ďalšom životnom osude judských zajatcov, ktorí sa po r. 538 vrátili do Jeruzalema, sú zachované v biblických spisoch Ezdráša a Nehemiáša.

ÚVOD DO SAMUELOVÝCH KNÍH

1. Názov. V hebrejskej Biblii Prvá a Druhá kniha Samuelova tvorili pôvodne iba jeden spis, ktorý pod názvom *Šemúel* (= »Jeho meno je Boh«) patril k tzv. »skorším prorokom«, lebo za jeho autora sa pokladal prorok Samuel. Rozdelenie spisu na dve knihy podľa vzoru Septuaginty a Vulgáty sa zaviedlo do hebrejskej Biblie až v 15. a 16. stor. po Kr.

2. Obsah. V Knihách Samuelových sa opisujú udalosti od narodenia Samuela (asi r. 1070 pred Kr.) až po Dávidovu smrť (asi r. 970 pred Kr.). Stredobodom opisovaných udalostí sú životné príbehy a osudy troch hlavných osôb: Samuela, Šaula a Dávida. Obsah obidvoch kníh možno zhruba rozdeliť takto:

Prvá kniha Samuelova:

- a. *Samuelovo narodenie a detstvo* (hl. 1 – 3).
- b. *Archa zmluvy a boje s Filištíncami* (hl. 4 – 6 a 7).
- c. *Samuel a kráľ Šaul, zavrnutie Šaula* (hl. 8 – 15).
- d. *Šaul a Dávid, prenasledovanie Dávida, Šaulova smrť* (hl. 16 – 31).

Druhá kniha Samuelova:

- a. *Následky Šaulovej smrti* (hl. 1).
- b. *Dávid kráľ v Hebrone a v Jeruzaleme* (hl. 2 – 8).
- c. *»Dejiny nástupníctva na trón«* (hl. 9 – 20).
- d. *Dodatky* (hl. 21 – 24).

3. Pôvod. V Knihách Samuelových je zozbieraný a spracovaný materiál rôzneho druhu a z rozličných historických období. Sú v nich ústne tradície, ktoré siahajú do Šaulových a Dávidových čias, ďalej písomné záznamy, ktoré boli urobené v čase Šalamúnovho kráľovstva, a dodatky, ktoré boli do nich pridané po zániku Judského kráľovstva v r. 587/6. Knihy sú teda výsledkom dlhého kompilačného procesu, ktorý sa skončil v 7. storočí pred Kr. revíziou a redakciou zozbieraného materiálu vo svetle deuteronomistického chápania dejín Izraela. Definitívni redaktori vystrojili knihy chronologickými údajmi a historickými dokladmi, doplnili ich starými pamätami a na mnohých miestach preštylizovali text typickými deuteronomistickými výrazmi.

4. Historickosť. Historická hodnota údajov uvedených v sledovaných dvoch biblických spisoch sa zakladá na starých, ústne alebo písomne zachovaných tradíciách, pochádzajúcich zo súdobého alebo bezprostredne nasledujúceho obdobia opísaných udalostí. V knihách sa jasne odzrkadľuje skutočná situácia každodenného života a primitívny stupeň spoločnosti a náboženských prejavov z čias okolo r. 1000 pred Kr. Historické a politické pozadie Kníh Samuelových a hodnovernosť správ uvedených v týchto spisoch potvrdzujú aj archeologické vykopávky, najmä nálezy typickej filistínskej keramiky na územiach okupovaných Filištíncami (v Beteli, v Megide a inde).

5. Náboženské posolstvo Kníh Samuelových vyplýva z opisu života a činov Samuela a najmä Dávida. Samuel je v nich predstavený nielen ako ideálny typ nábožného človeka a muža modlitby, ale predovšetkým ako Bohom vyvolený sudca a prorok, ktorý po celý život ostal nekompromisne verný svojmu poslaniu (porov. *1 Sam 12*). Dávidova osobnosť je zložitejšia, ale aj bohatšia na poučenia. V opise udalostí Dávidovho života v *2 Sam 10 – 20* je kľúč k pochopeniu jeho duchovnej veľkosti, ale aj ľudskej slabosti. Musel znášať neblahé následky svojich dvoch hriechov, ale jeho ľútosť a návrat k Bohu sa stali klasickým príkladom obrátenia pre ľudí všetkých čias. Z jeho kladných vlastností stačí spomenúť veľkodušnosť a odpúšťajúcu lásku voči svojmu prenasledovateľovi Šaulovi. Dávidov význam pre dejiny spásy spočíva v tom, že sa stal nositeľom mesiášskeho prisľúbenia.

PRVÁ KNIHA SAMUELOVA

Poslední sudcovia Héli a Samuel, 1 – 7

1 Elkána a jeho rodina. – ¹ Bol istý muž z Ramataim Sofimu, z Efraimského pohoria, menom Elkána, syn Jerohama, syna Eliuho, syna Tóhuho, syna Súfa, Efratejec. ² Mal dve manželky. Jedna sa volala Anna, druhá Fenena. Fenena mala deti, Anna však nie.

³ Tento muž chodil každý rok zo svojho mesta klaňať sa a obetovať Pánovi zástupov do Šíla, kde boli Pánovými kňazmi Héliho synovia Ofni a Finés. ⁴ V deň, keď Elkána priniesol obeť, dával svojej manželke Fenene a všetkým jej synom a dcéram čiastky. ⁵ Anne však dal iba jednu čiastku, zarmútený, lebo Annu miloval, hoci jej Pán uzavrel lono. ⁶ Jej sokyňa ju neprestajne urážala a roztrpčovala, pretože jej Pán uzavrel lono. ⁷ Tak to robievala rok po rok; len čo vystúpila do Pánovho domu, urážala ju tak, že ona plakala a nejedla. ⁸ Ale jej muž Elkána sa jej prihovára: „Anna, prečo plačeš? Čo neješ? A prečo máš zronené srdce? Či som ti ja nie lepší než desať synov?“

Modlitba Anny. – ⁹ Po jedle a nápoji v Šíle vstala (a išla pred Pána). Veľkňaz Héli sedel v kresle pri verajach Pánovho chrámu. ¹⁰ Ona sa v trpkosti svojej duše modlila k Pánovi a horko plakala. ¹¹ A uro-

bila takýto sľub: „Pane zástupov, ak láskavo zhladneš na biedu svojej služobnice a spomenieš si na mňa, ak na svoju služobnicu nezabudneš a dáš svojej služobnici mužského potomka, darujem ho po všetky dni jeho života Pánovi a britva sa jeho hlavy nedotkne.“

¹² Keďže jej modlitba trvala dlho, Héli jej pozoroval ústa. ¹³ Anna si totiž hovorila v srdci, iba pery sa jej pohybovali, ale jej hlas nebolo počuť, takže Héli ju pokladal za opitú. ¹⁴ Preto ju Héli oslovil: „Dokedy budeš opitá? Vytriezvejže už!“ ¹⁵ Anna mu odvetila: „Nie, môj pane! Som žena, ktorá má ťarchu na duši. Víno a opojný nápoj som nepila, len dušu som si vyliala pred Pánom. ¹⁶ Nepokladaj svoju služobnicu za belialovu dcéru, lebo som od prekypujúcej bolesti a trpkosti hovorila tak dlho!“ ¹⁷ Nato jej Héli povedal: „Chod' v pokoji a Boh Izraela nech splní tvoju prosbu, ktorú mu predkladáš!“ ¹⁸ Povedala mu: „Kiežby tvoja služobnica našla milosť v твоjich očiach!“ Žena potom išla svojou cestou, jedla a tvár už nemala zronenú.

Narodenie Samuela. – ¹⁹ Ráno potom vstali, poklonili sa pred Pánom, vrátili sa a prišli domov do Rámy. Tu Elkána poznal svoju manželku Annu, Pán si na ňu spomenul ²⁰ a kým uplynul rok, Anna počala a porodila syna a dala mu meno

1,1. Je viac miest, s ktorými stotožňujú Elkánovo bydlisko, Ramataim-Sofim. Najpravdepodobnejšie je to dnešné Bét-Rímá, vzdialené na 5 hodín od Lydy (Lydda, Diospolis, dnešný Lud). Toto mestečko leží na dvoch kopcoch a meno Ramataim skutočne znamená: „Dva kopce“. – Elkána nebol Efraimec (Efratejec) rodom, nepochádzal z kmeňa Efraim, ale z kmeňa Lévi (porov. 1 Krn 6,12 n. a 6,18 n.). Volal sa Efratejec, lebo býval na území kmeňa Efraim, kde Jozue prideliť jeho rodu mestá (Joz 21,5.20). O Efraimskom pohorí pozri nižšie pozn. k 9,4.

2. Ako niektorí patriarchovia (Abrahám, Jakub) aj Elkána žil celkom dobromyseľne v mnohoženstve. Boh to ani v Starom zákone nikdy nepovolil, ani neschvaľoval, len trpel, hoci sa to priečilo jeho pôvodnému ustanoveniu (Gn 1,27 n. a 2,20 n.).

3. Vo Svätom písme prvý raz tu sa volá Boh Pánom zástupov, vojsk (sabaoth). Jeho vojská sú anjeli, nebeské telesá (hviezdy) a tiež vojská Izraelitov, ktoré chodili do boja pod jeho vedením. Šílo, dnešné Selím, je asi 5 hodín od Jeruzalema smerom k Sichemu, dnešnému Nablusu.

9. Čo je v zátvorkách, doplnili sme podľa LXX. – Anna išla do chrámu, kde býval Pán.

11. Samuel ako levita mal byť i tak v službe Pánovej, ale len od 25. alebo 30. roku do 50. Anna ho zasväcuje od útlej mladosti do smrti. Okrem toho sa zaväzuje, že jej syn bude nazirejcom (pozri Nm 6,2 n.).

12–14. Pri nedbalých kňazoch, ako boli synovia Héliho, častejšie mohlo sa prihodiť, že sa Izraeliti pri obetných hostinách podnapili.

16. Belial (naničodný) je diabol. Dcéra belialova je naničhodnica, hriešnica.

19. Ráma je to isté mesto, ktoré sa v 1. verši volá Ramataim-Sofim.

20. Začiatok verša zneje v pôvodine doslovne: „A keď zbehli dni“, t. j. „keď sa vrátili tie isté dni roka“. – Meno Samuel znamená: Vyslyšal Boh.

Samuel, lebo: „Od Pána som ho vyprosila.“²¹ A keď muž Elkána a celý jeho dom išiel obetovať Pánovi výročnú a sľubovú obeť,²² Anna nešla. Hovorila totiž svojmu mužovi: „Kým chlapček nie je oddojčený. Potom ho zavediem, nech sa zjaví pred Pánom a nech tam ostane navždy.“²³ Jej manžel Elkána jej povedal: „Urob, ako uznáš za dobré! Zostaň, kým ho neoddojčíš! Kiežby Pán splnil svoje slovo!“ Žena teda ostala a chovala svojho syna, kým ho neoddojčila.

²⁴ Keď ho oddojčila, jeho matka ho vzala s tromi býčkami, jednou efou múky a mechom vína a zaviedla ho do Pánovho domu do Šíla. Chlapček bol útlý.²⁵ Býčka zabili a chlapčeka zaviedli k Hélimu.²⁶ I povedala: „Prosím, môj pane! Ako žiješ, môj pane, ja som tá žena, čo tu stála pri tebe a modlila sa k Pánovi.“²⁷ O tohoto chlapčeka som prosila a Pán splnil moju prosbu, ktorú som mu predkladala.²⁸ Nuž aj ja som ho venovala Pánovi. Po všetky dni, kým len bude, nech je zasvätený Pánovi!“ I klaňali sa tam Pánovi.

2 Chválospev Anny. – ¹ Anna sa modlila a hovorila:

„Srdce mi plesá v Pánovi,
v Pánovi sa zdvihol môj roh,
otvorím si ústa na nepriateľa,
lebo sa radujem z tvojej pomoci.

² Nik nie je taký svätý ako Pán,
nie, okrem teba niet nikoho,
niet Skaly, ako je náš Boh.

³ Nerozmnožujte naduté reči,
z úst nech vám nevychodí pýcha,

lebo Boh poznania je Pán,
on odvažuje činy.

⁴ Zláme sa luk hrdinov,
slabí sa opášu silou.

⁵ Sýti sa prenajmú za chlieb,
hladní však prestanú (lačníet?),
neplodná porodí siedmich
a tá, čo má veľa detí, zvädne.

⁶ Pán usmrcuje aj oživuje,
posiela do pekiel a volá aj späť.

⁷ Pán robí chudobným i bohatým,
ponižuje aj dvíha.

⁸ Bedára pozdvihne z prachu,
žobráka zo špiny dvíha,
s kniežatami posadiť ho chce
a dá mu stolicu čestnú.

⁹ Lebo Pánove sú základy zeme,
okruh zeme položil na ne.
Nohy nábožných on stráži,
hriešnici však zhynú vo tme;
nie silou vífazi človek.

¹⁰ Pán zdrví svojich odporcov,
zahrmí nad nimi v nebi,
Pán súdi končiny zeme,
kráľovi on dáva silu,
zdvihne roh pomazaného.“

¹¹ Elkána potom šiel domov do Rámy,
chlapček však posluhoval pred Pánom
pod dozorom veľkňaza Héliho.

Samuel pri svätostánku. – ¹² Héliho synovia však boli beliálovi synovia, nestarali sa o Pána¹³ ani o kňazské povinnosti voči ľudu. Keď niekto prinášal obeť a mäso sa varilo, prišiel kňazov sluha s trojzubou vidlicou v ruke,¹⁴ strčil ju do kotla, do hrnca, do rajnice alebo do

23. U Izraelitov dojčili matky oveľa dlhšie než u nás (porov. napr. 2 Mach 7,27).

24. Podľa LXX vzali len jedného trojročného býčka (porov. v. 25), čo je pravdepodobnejšie. – Efa je asi 36 litrov. – Víno uschovávali v kožených mechoch. Všetky tieto veci potrebovali na obeť.

2,1. Roh je znakom sily. Zdvihnutý roh je vífazstvo. Anna rozumie svoje slová tak, že už môže kráčať s povýšenou hlavou, nemusí čušať pred Fenenu, veď Boh už aj jej požehnal syna.

2. Boh sa v Svätom písme častejšie volá Skalou, pevnosťou.

6. „Do pekiel“ je na druhý svet. Boh je Pánom života a smrti.

9. Nábožní ani vo tme nezablúdia, lebo ich vedie Boh, on im dopomôže k vífazstvu, ktorého by z vlastných síl nedosiahli.

10. Možno, že sú posledné dva riadky chválospevu neskorším dodatkom, lebo vtedy, keď sa Anna toto modlila, Izraeliti ešte nemali kráľa. Prvých dvoch, Šaula a Dávida, pomazal za kráľov Annin syn Samuel. Ale je možné i to, že Anna je nadchnutá prorockým duchom a hovorí o budúcom kráľovi.

12. Pozri pozn. k 1,16.

misy a všetko, čo vidlica zachytila, vzal si kňaz pre seba. Takto robili všetkým Izraelitom, ktorí prichádzali do Šíla. ¹⁵ Ba skôr, ako sa spálil tuk, prichádzal kňazov sluha a hovoril obetujúcemu človeku: „Daj mäso, chcem ho upiecť pre kňaza! Neprijme od teba varené mäso, len surové.“ ¹⁶ Ak mu ten človek vrazil: „Nech sa najprv spáli tuk, potom si vezmi, čo sa ti zachce!“ – odpovedal: „Nie, daj teraz; ak nie, vezmem nasilu.“ ¹⁷ Preto bol hriech mládenčov veľmi veľký pred Pánom, veď ľudia opovrhovali Pánovou obetou.

¹⁸ Samuel však posluhoval pred Pánom, mládenček odiaty plátenným efódom. ¹⁹ Matka mu urobila malý plášť a každý rok mu ho doniesla, keď prichádzala s manželom obetovať výročnú obetu. ²⁰ Héli požehnal Elkánu i jeho manželku a povedal: „Nech ti dá Pán potomstvo z tejto ženy namiesto daru, ktorý si venoval Pánovi!“ Potom šli domov. ²¹ Pán navštívil Annu a ona počala a porodila troch synov a dve dcéry. A chlapec Samuel rástol pred Pánom.

Héli napomína synov. – ²² Héli bol už veľmi starý; počul o všetkom, čo robili jeho synovia všetkým Izraelitom a ako hrešili so ženami, ktoré konali službu pri svätostánku. ²³ Aj im povedal: „Prečo robíte takéto veci? Veď tie najhoršie veci počúvam o vás od všetkého ľudu! ²⁴ Nie, synovia moji! Nedobrá je to chýr, čo počúvam; odstrašujete Pánov ľud. ²⁵ Ak sa človek prehreší proti človeku, môže sa nad ním zmilovať Boh, ale ak sa človek previní proti Pánovi, ktože sa

bude zaň modliť?“ Ale nepočúvali na hlas svojho otca, lebo Pán ich chcel usmrtiť.

²⁶ Chlapec Samuel však stále rástol a páčil sa aj Pánovi, aj ľuďom.

Muž Boží u Héliho. – ²⁷ Tu prišiel k Hélimu Boží muž a povedal mu: „Toto hovorí Pán: Nezjavil som sa domu tvojho otca, keď boli v Egypte vo faraónovom dome? ²⁸ A spomedzi všetkých izraelských kmeňov som si ho vyvolil za kňaza, aby vystupoval k môjmu oltáru, aby páčil tymian a nosil predom mnou efód. A dal som domu tvojho otca všetky zápalné obety Izraelových synov. ²⁹ Prečo zazeráte na moje obety a dary, ktoré som nariadil v chráme? Synov si vážiš viac než mňa, aby ste mohli tučniť z prvotín všetkých darov môjho izraelského ľudu.“ ³⁰ Preto toto hovorí Pán, Izraelov Boh: „Isteže som povedal: Tvoj dom a dom tvojho otca bude večne chodiť pred mojou tvárou! Teraz však – hovorí Pán – nech je to ďaleko odo mňa, lebo uctím toho, kto si mňa ctí, kto však mnou opovrhne, upadne do hanby. ³¹ Hľa, prichádzajú dni, keď odtnem tvoje rameno a rameno domu tvojho otca, že v tvojom dome nebude starca. ³² Vtedy budeš vidieť v chráme protivníka, ktorý bude Izraelu preukazovať dobro; v tvojom dome však nikdy nebude starca. ³³ Ale neodstránim ti všetkých od svojho oltára, aby sa ti umárali oči a omdlievala ti duša. Celé množstvo tvojho domu bude odumierať v mužnom veku. ³⁴ A toto ti bude znamením, ktoré sa zjaví na tvojich dvoch synoch, na Ofnim

12–17. Synovia Héliho sa neuspokojili tým, čo im podľa *Lv* 7,31 a *Dt* 18,3 patrilo z obetného mäsa, chceli viac. Tuk obetných zvierat mal sa spáliť na oltári, ale Ofni a Finés opovážili sa brať aj surové mäso s tukom. Keď si kňazi počínali takto protizákonne, je prirodzené, že si ľudia obetí nevážili.

18–19. Efód bolo vrchné rúcho. Aj k veľkňazským rúcham patrila efód, ale ten bol z drahocenejšej štvorfarebnej látky. Samuelov bol len z plátna. Takýto plátenný efód nosili aj leviti (*1 Krn* 15,27), ba aj svetskí ľudia (*2 Sam* 6,14).

21. „Navštívil“ tu znamená: „požehnal“.

22. Spomína sa ďalší hriech synov Héliho.

25. Ofni a Finés už mali veľa na svedomí, preto im Boh nedal milosť obrátenia, chcel ich potrestať smrťou. Nehovorí sa však o tom, že ich chcel aj zatradiť; mohli sa obrátiť aj v okamihu smrti.

27 n. Praotcom Héliho, ktorý bol v Egypte, bol Áron, prvý veľkňaz. Celý rod Áronov bol kňazský rod.

30. „Chodiť pred tvárou Pánovou“ znamená slúžiť v svätostánku.

31. „Rameno“ je tu potomstvo. Potomci Héliho budú umierať predčasne.

32. Verš je nejasný.

a Finésovi: Obaja zomrú v jeden deň.³⁵ Potom si vzbudím verného kňaza, ktorý bude konať podľa môjho srdca a mojej duše. A zbudujem mu trvalý dom; ustavične bude kráčať pred mojím pomazaným.³⁶ A každý, kto z tvojho domu ostane, príde a bude sa mu koríť, aby si vyprosil peniaz a peceň chleba. A povie: »Pridelže ma do nejakej kňazskej služby, aby som mal kúsok chleba do úst!«

3 Samuel a Pán. – ¹ Chlapec Samuel posluhoval pred Pánom pod dozorom Héliho. Božie slovo bolo v tých dňoch vzácne a videnie nebolo časté.² I stalo sa v ktorýsi deň, že Héli ležal na svojom mieste. Oči mu začínali hasnúť, takže nevidel.³ Božie svetlo ešte nevyhaslo a Samuel spal v Pánovom chráme, kde bola archa zmluvy.⁴ Tu zavolať na Samuela Pán. On odpovedal: „Tu som!“⁵ Bežal k Héliemu a vravel: „Tu som, pane, volal si ma!“ On odvetil: „Nevolať som, spi ďalej!“ Odišiel teda a spal.⁶ Ale Pán volal zasa: „Samuel!“ Samuel vstal, išiel k Héliemu a vravel: „Tu som, volal si ma.“ On odpovedal: „Nevolať som ťa, syn môj, spi ďalej.“⁷ Samuel však ešte nepoznal Pána, Pánovo slovo sa mu ešte nezjavilo.⁸ A Pán opäť, tretí raz volal Samuela. On vstal, išiel k Héliemu a vravel: „Tu som, volal si ma.“ Vtedy Héli pochopil, že chlapca volá Pán.⁹ A Héli povedal Samuelovi: „Choď, ľahni si. A ak ťa bude zasa volať, povedz: Hovor, Pane, tvoj sluha počúva!“ Samuel odišiel a spal na svojom mieste.¹⁰ Pán prišiel, zastal si a volal ako predtým: „Samuel, Samuel!“ A Samuel odvetil: „Hovor, tvoj sluha počúva!“¹¹ Tu Pán povedal Samuelovi: „Hľa, ja urobím v Izraeli vec, ktorú keď niekto počuje, bude mu cvendžať v obidvoch

ušiach.¹² V ten deň splním na Héliu všetko, čo som o jeho dome hovoril, od začiatku až do konca.¹³ Oznamil som mu, že budem večne trestať jeho dom pre hriech, lebo vedel, že sa jeho synovia rúhajú, a nekarhal ich.¹⁴ Preto som Héliho domu prisahal: Vinu Héliho domu nemožno nikdy napraviť ani obetami, ani darmi.“

¹⁵ Samuel spal až do rána a potom otvoril dvere Pánovho domu. Samuel sa bál oznámiť videnie Héliemu.¹⁶ Ale Héli zavolať Samuela a povedal: „Samuel, syn môj!“ On odpovedal: „Tu som.“¹⁷ I spýtal sa ho: „Čo ti hovoril? Nezataj to predo mnou! Nech ti Boh urobí to a to, ak predo mnou zatajíš niečo z toho, čo ti hovoril!“¹⁸ Nato mu Samuel rozpovedal všetko, nezatajil mu nič. A on povedal: „Je Pán. Nech urobí, čo uzná za dobré!“

¹⁹ Samuel dorastal, Pán bol s ním a ani jednému z jeho slov nedal padnúť na zem,²⁰ takže sa celý Izrael od Danu až po Bersabe dozvedel, že Samuel ako Pánov prorok je spoľahlivý.²¹ A Pán sa ďalej zjavoval v Šíle, lebo Pán sa zjavoval Samuelovi v Šíle podľa Pánovho slova.

4 Vojna s Filištíncami. – ¹ Samuelovo slovo znelo celému Izraelu.

Izrael tiahol do boja proti Filištíncom a utáboril sa pri Aben-Ezre, Filištínci zas táborili v Afeku.² Filištínci nastúpili proti Izraelu, rozpútal sa boj a Izrael podľahol Filištíncom, ktorí v bitke na poli zabili asi štyritisíc mužov.

³ Lud išiel do tábora a starší Izraela hovorili: „Prečo nás Pán dnes porazil pred Filištíncami? Donesme sem zo Šíla Pánovu archu zmluvy, nech tiahne uprostred nás a nech nás vyslobodí z ruky

35. Pomazaný, pred ktorým bude kráčať veľkňaz, bude kráľ.

3,3. Lampy sedemramenného svietnika horeli celú noc. Príbeh sa teda odohral v noci, asi nad ránom.

17. „Nech ti Boh urobí to a to...“ je zaklínacia formulka. Héli istotne aj vypovedal, aké nešťastie by malo zastihnúť Samuela, ak mu niečo zatají, ale svätopisec z jemnociťu zamlčuje kliatbu.

3,20. Výraz: „Od Danu po Bersabe“ znamená: „V celej Palestíne“ Dan, dnes Tel el-Kadi, bolo najsevernejšie, Bersabe najjužnejšie mesto Palestíny.

4,1. Vulgáta prekladá meno Aben Ezra „Skala pomoci“. Toto meno dostalo mesto až neskoršie (porov. 7,5.12). Malo ho však už vtedy, keď neznámy pisateľ písal Knihy Samuelove. Ležalo na území kmeňa Benjamín, blízko Masfy.

našich nepriateľov!“⁴ Ľud poslal do Šíla i doniesli odtiaľ archu zmluvy Pána zástupov, ktorý sídli nad cherubmi. Pri Božej arche zmluvy boli dvaja Héliho synovia, Ofni a Finés.⁵ Keď archa zmluvy došla do tábora, zajasal celý Izrael veľkým jasotom, až dunela zem.⁶ Keď Filištínci počuli jasavý krik, pýtali sa: „Čo znamená tento zvučný, veľký jasot v tábore Hebrejov?“ I dozvedeli sa, že do tábora prišla archa zmluvy.⁷ Filištínci sa naľakali a vraveli: „Prišiel Boh do tábora!“ A volali: „Beda nám! Veru včera a predvčerom to nebolo takto!“⁸ Beda nám! Ktože nás vytrhne z ruky tohoto mocného Božstva, ktoré bilo Egypt rozličnými ranami na púšti?⁹ Vzehopte sa, vzmužte sa, Filištínci, aby ste nemuseli slúžiť Hebrejom, ako oni slúžili vám! Nuž buďte chlapi a bojujte!“¹⁰ Nato sa Filištínci dali do boja a Izraeliti podľahli; utekal každý do svojho stanu. Porážka bola veľmi veľká, z Izraelitov padlo tridsaťtisíc pešiakov.¹¹ Archu zmluvy ukoristili a dvaja Héliho synovia, Ofni a Finés, zomreli.

Po porážke. –¹² Akýsi Benjamínek utekal zo šíku a v ten deň došiel do Šíla. Odev mal roztrhnutý a na hlave mal zem.¹³ Keď došiel, Héli sedel na kresle a pozoroval cestu, lebo sa mu srdce triaslo o Božiu archu zmluvy! Muž teda došiel, podal správu v meste a celé mesto zakvílilo.¹⁴ Keď Héli počul hlasné volanie, spýtal sa: „Čo znamená ten hlasný krik?“ Nato muž rýchlo prišiel a podal správu Hélimu.¹⁵ Héli bol deväťdesiatosemročný, oči mal stárnuté, nevidel.¹⁶ Ten muž povedal Hélimu: „Ja prichádzam z bojiska. Dnes som utiekol z bojiska.“ I spýtal sa ho: „Čo sa stalo,

syn môj?“¹⁷ Posol odvetil: „Izrael ušiel pred Filištíncami, ľud utrpel veľkú porážku, zomreli aj obaja tvoji synovia Ofni a Finés a Božia archa padla za korisť.“¹⁸ Len čo spomenul Božiu archu, (Héli) padol z kresla nazad k bráne, zlomil si väz a zomrel. Bol to starý a ťažký človek. Súdil Izrael štyridsať rokov.

¹⁹ Jeho nevesta, Finésova manželka, bola ťarchavá, blízko pôrodu. Keď počula chýr o zajatí Božej archy a že jej zomrel svokor a manžel, klesla a porodila, lebo ju zachvátili bolesti.²⁰ A keď zomierala, hovorili jej okolostojace: „Neboj sa, veď si porodila syna!“ Ale neodpovedala, ani si toho nevšimla.²¹ Chlapca však nazvala Ichabod, hovoriac: „Odišla sláva od Izraela,“ pre zajatie Božej archy a pre svojho svokra a manžela.²² Hovorila: „Odišla sláva od Izraela, lebo ukoristili Božiu archu.“

5 Archa a Dagon. –¹ Filištínci teda zajali Božiu archu a odniesli ju z Aben-Ezry do Azotu.² Potom Filištínci vzali Božiu archu, zanesli ju do Dagonovho domu a postavili ju vedľa Dagona.³ Azotčania nasledujúce ráno vstali a Dagon bol padnutý tvárou na zem pred Pánovou archou. I chytili Dagona a postavili ho na jeho miesto.⁴ Keď Filištínci ráno nasledujúceho dňa vstali, Dagon bol padnutý tvárou na zem pred Pánovou archou, Dagonova hlava však a obe končatiny jeho rúk boli odlomené na prahu, ostal z neho len Dagon.⁵ Preto Dagonovi kňazi a tí, čo vstupujú do Dagonovho chrámu v Azote, nestúpia na Dagonov prah až po dnešný deň.

Archa zmluvy vo filištínskych mestách. –⁶ Na Azotčanov však doľahla

4. Na vrchnáku archy zmluvy boli dvaja cherubi. Ich krídla boli trónom Pánovým a sama archa zmluvy mu bola podnožím. Všadeprítomný Boh bol teda nad archou zmluvy prítomný zvláštnym spôsobom.

12. Roztrhnuté šaty a prachom alebo popolom posypaná hlava boli znakom smútku.

20. Izraelské ženy tak túžili po deťoch, najmä po chlapcoch, že narodenie chlapca bolo radosťou ešte aj v okamihu smrti. No nevesta Héliho sa neteší, jej strata je priveľká.

21. Meno „Ichabod“ znamená „Nesláva“.

5,1. Azot, medzi Gazou a Jafou (Jaffa). Dnes sa volá Ešdud. Leží 5 km od pobrežia Stredozemného mora.

2. Dagon bol hlavné božstvo Filištíncov, ktorí jemu pripisovali svoje víťazstvo. Zobrazovali ho ako muža, ktorý má odpoly telo ryby; (dág = ryba).

4. Z Dagona ostal len trup. I tak to možno rozumieť, že „ostal z neho len Dagon“, „ryba“, lebo socha bez hlavy, rúk a s rybím spodným telom vyzerala ako ryba.

5. Nechceli zneuctiť prah, na ktorom ležala hlava a ruky ich bôžika.

Pánova ruka, bil ich a trestal ich vredmi, Azot i jeho okolie. ⁷ Keď obyvatelia Azotu videli, čo sa deje, hovorili: „Nech Božia archa Izraelitov neostane u nás, lebo jeho ruka tvrdo dolieha na nás a na nášho boha Dagona.“ ⁸ Preto poslami zvolali k sebe všetky filištínske kniežatá a pýtali sa: „Čo máme robiť s archou Boha Izraelitov?“ Odpovedali: „Archu Boha Izraelitov treba preniesť do Gétu!“ A tak archu Boha Izraelitov preniesli. ⁹ A keď ju preniesli, zaľahla Pánova ruka na mesto (ako veľmi veľký rozvrat) a trestal obyvateľov mesta, malých i veľkých, tak, že sa na nich vyrážali vtedy. ¹⁰ Nato poslali Božiu archu do Akaronu. A keď Božia archa došla do Akaronu, Akaronci volali: „Doniesli archu Boha Izraelitov, aby nás i náš ľud zabili.“ ¹¹ A poslami zvolali všetky filištínske kniežatá a hovorili: „Pošlite preč archu Boha Izraelitov, nech sa vráti na svoje miesto a nech nepobije nás i náš ľud!“ Lebo v meste panoval smrteľný zmätok, ťažko naň doľahla Božia ruka. ¹² Ľudia, ktorí nepomreli, boli potrestaní vredmi a bedákanie mesta vystupovalo k nebu.

6 Filištínci sa radia. – ¹ Pánova archa bola v kraji Filištíncov sedem mesiacov. ² Potom zvolali Filištínci kňazov a veštcov a pýtali sa: „Čo máme robiť s Pánovou archou? Dajte nám vedieť, ako ju máme poslať na jej miesto?“ ³ Oni odpovedali: „Ak odošlete archu Boha Izraelitov, nepošlite ju naprázdno, ale v každom prípade dajte zmierny dar! Vtedy sa uzdravíte a dozviete sa, prečo od vás neodstúpi jeho ruka.“ ⁴ I spýtali sa: „Aký dar mu máme dať?“ Odpovedali: „Podľa počtu filištínskych kniežat päť zlatých vredov a päť zlatých myší, lebo ste rov-

nako postihnutí všetci, i vaše kniežatá. ⁵ Urobte teda podoby svojich vredov a podoby svojich myší, ktoré nivočia krajinu, a vzdajte chválu Bohu Izraelitov, azda sníme svoju ruku z vás, z vášho boha a z vašej krajiny! ⁶ Prečo si zatvrdzujete srdcia, ako si zatvrdzovali srdcia Egyptania a faraón? Či ich neprepustili? A neodišli, čo ako ich utláčal?! ⁷ A teraz urobte nový voz a vezmite dve otelené kravy, na ktorých ešte nebolo jarmo. Kravy zapriahnite do voza, ich telce však odlúčte od nich do maštale. ⁸ Potom vezmite Pánovu archu, položte ju na voz, zlaté predmety, ktoré mu dávate ako zmierny dar, položte vedľa nej do truhličky a nechajte ju, nech ide! ⁹ A pozerajte! Ak pôjde smerom k svojim hraniciam do Betsamesu, on dopustil na nás toto veľké nešťastie, ak nie, tak sa presvedčíme, že sa nás nedotkla jeho ruka, stalo sa nám to náhodou.“

Archa v Betsamese. – ¹⁰ Mužovia urobili tak. Vzali dve otelené kravy a zapriahli ich do voza, ich telce však zadržali v maštali. ¹¹ Pánovu archu položili na voz, aj truhličku so zlatými myšami a podobou svojich vredov. ¹² A kravy išli rovnou cestou do Betsamesu, išli tou istou cestou a stále ručali; neodbočili ani napravo, ani naľavo. Filištínske kniežatá išli za nimi až po hranice Betsamesu.

¹³ Betsamesania práve žali na doline pšenicu. Keď zdvihli oči, zazreli archu a keď ju uvideli, potešili sa. ¹⁴ Voz došiel na pole Betsamesana Jozueho a ostal tam stáť. Bol tam veľký kameň. I porúbali drevo voza a kravy obetovali Pánovi ako celopal. ¹⁵ Leviti zložili Pánovu archu i truhličku, ktorá bola pri nej a v ktorej boli zlaté predmety, a položili ju na veľký kameň. A obyvatelia Betsamesu priňášali v ten deň celopaly a obetovali

8. Gét bol tiež jedným z piatich filištínskych hlavných miest. Dnes už nevieme, kde toto mesto ležalo.

9. Vredy, ktoré postihli Filištíncov, boli asi vtedy morové. Z Vulgáty však by bolo možno usudzovať, že to boli hemoroidy.

10. Akaron (Ekron), severozápadne od Azotu, bolo ďalšie filištínske hlavné mesto.

6,4. Sľubové (votívne) dary často ešte aj dnes mávajú vzťah k chorobe, z ktorej sa darca uzdravil. Preto darovali Filištínci zlaté podoby vredov. Filištínci darovali zlaté myši asi preto, lebo myši rozširujú mor.

7–9. Kravy by bez vyššieho zásahu neodišli od svojich teliec.

9. Betsames, dnešné Ain šems, bolo levitské mesto na území kmeňa Júdu, neďaleko Akaronu (*Joz* 15,10; 21,16; *I Krn* 6,44), na 25 km západne od Jeruzalema.

14. Celopal je obeta, pri ktorej sa spáli celé obetné zviera.

obety Pánovi. ¹⁶ Keď to filištínske kniežatá videli, vrátili sa v ten deň do Akaronu.

¹⁷ Toto sú zlaté vrede, ktoré Filištínci darovali Pánovi ako zmierny dar: za Azot jeden, za Gazu jeden, za Askalon jeden, za Gét jeden, za Akaron jeden.

¹⁸ A zlaté myši podľa počtu miest piatich kniežat, od opevnených miest až po neohradené dediny.

Veľký kameň, na ktorý položili Pánovu archu, je podnes na poli Betsamesa na Jozueho.

Archa v Kirjatiarime. – ¹⁹ Pán však potrestal obyvateľov Betsamesu, lebo pozerali do Pánovej archy. Udrel z ľudu sedemdesiat mužov (päťdesiatisíc mužov). Ľud žialil, lebo Pán ťažko potrestal ľud. ²⁰ A obyvatelia Betsamesu hovorili: „Kto obstojí pred Pánom, Bohom, takým svätým! A ku komuže z nás vystúpi?“ ²¹ Preto poslali poslov k obyvateľom Kirjatiarimu s odkazom: „Filištínci vrátili Pánovu archu, počte, odneste si ju k vám!“

7 ¹ Obyvatelia Kirjatiarimu prišli, odniesli Pánovu archu a zanesli ju do domu Abinadaba na návrší. Jeho syna Eleazara však zasvätili, aby strážil Pánovu archu.

Pokánie Izraelitov. – ² Veľa dní minulo odo dňa, čo bola archa v Kirjatiarime – dvadsať rokov bolo tomu –, a celý dom Izraela sa s plačom obrátil k Pánovi.

³ Vtedy povedal Samuel celému Izraelovmu domu: „Ak sa chcete celým srdcom obrátiť k Pánovi, odstráňte spomedzi seba cudzích bohov a aštarty a prilipnite srdcom k Pánovi; slúžte jemu samému a vyslobodí vás z ruky Filištíncov.“

⁴ Synovia Izraela odstránili teda bálom a aštarty a slúžili samému Pánovi. ⁵ A Samuel povedal: „Zhromaždite celý Izrael do Masfy, budem sa za vás modliť k Pánovi!“ ⁶ A tak sa zhromaždili do Masfy, čerpali a vylievali vodu pred Pánom, postili sa v ten deň a hovorili tam: „Zhrešili sme proti Pánovi!“ A Samuel súdil v Masfe Izrael.

Vŕžazstvo nad Filištíncami. – ⁷ Keď sa Filištínci dopočuli, že sa synovia Izraela zhromaždili v Masfe, tiahli filištínske kniežatá proti Izraelu. Počuli to Izraeliti a zľakli sa Filištíncov. ⁸ Synovia Izraela hovorili Samuelovi: „Neprestávaj volať za nás k Pánovi, nášmu Bohu, aby nás vyslobodil z ruky Filištíncov!“ ⁹ Samuel vzal mladé jahňa a úplne ho obetoval Pánovi ako celopal. A Samuel volal k Pánovi za Izraelitov a Pán ho vypočul.

¹⁰ Kým totiž Samuel prinášal obeť, Filištínci nastúpili do boja proti Izraelitom. Ale Pán zahrnel v ten deň veľkým dunením nad Filištíncami a podesil ich, takže Izraelitom podľahli. ¹¹ Nato izraelskí mužovia vytiahli z Masfy, prenasledovali Filištíncov a porazili ich pod Bet-Karom. ¹² Potom vzal Samuel kameň,

17. Tu vypočítaných 5 miest sú hlavné mestá filištínskych kniežatstiev. Gaza a Askalon boli poblíž brehu Stredozemného mora. O Azote pozri pozn. k 5,1, o Géte 5,8, o Akarone 5,10.

18. Je podnes... – rozumej: v dobe vzniku Knihy Samuelovej.

19. Umrelo pravdepodobne len 70 mužov. Číslice sú porušené, veď Betsames nemal 50 000 obyvateľov.

21. Kirjatiarim stotožňujú s dnešným Kariat el-Enabom. Leží vedľa cesty, ktorá vedie z Jeruzalema do Jopy (Joppe).

7,2. Prekladáme podľa LXX. Pôvodina: „nariekal za Pánom“ nedáva dobrý zmysel.

3–4. Bál bol bohom Kanaánčanov, ktorého často uctievali aj Izraeliti. Jeho družka bola Aštarta, bohyňa lásky a úrodnosti. Zasväcovali jej stromy a koly, zvané ašery (ášery); niekedy sa aj sama bohyňa volala Ašera a koly jej zasvätené volali sa aštarty. Tieto mali Izraeliti odstrániť. – Keď sa hovorí o bálloch, rozumejú sa Bálove modly. Pomníky, stĺpy stavané k úcte Bála, volali sa maséby.

5. Masfa, asi dnešné Tel en-Nasbe, bola 13 km severne od Jeruzalema, alebo dnešné Nebi Samuil, 2 hod. od Jeruzalema na sever.

6. Vylievali vodu na znak pokánia. Označovali tým, že si podobne vylievajú, odhaľujú pred Bohom srdcia (porov. 2,19; podobný zmysel majú aj naše nábožné „vylevy“). – Samuel nebol len prorokom, ale aj sudcom, posledným sudcom Izraelitov.

11. Mesto tohto mena je ináč neznáme. Možno, že to bol Bethoron, ktorý ležal pri ceste do Filištínska. Iní myslia na Ain Karin, poldruhej hodiny juhozápadne od Jeruzalema.

12. Mesto Sen je neznáme. Azda to bola Jesana, severne od Betela (2 Krn 13,19), hoci je ťažko si myslieť, že by Filištínci boli utekali tým smerom. Preto myslia iní na Asenu (Joz 15,33), ktorá ležala asi na ceste z Masfy do Azotu. – O „Kameni pomoci“ (Abenezra) porov. 4,1.

položil ho medzi Masfou a Senom a dal mu meno „Kameň pomoci“ a povedal: „Potiaľto nám pomáhal Pán.“

¹³ Takto boli Filištínci pokorení a neprišli viac na územie Izraelitov: Pánova ruka doliehala na Filištíncov cez celý Samuelov život. ¹⁴ Mestá, ktoré Filištínci odňali Izraelitom, vrátili sa späť k Izraelu od Akaronu až po Gét; aj ich okolie Izrael oslobodil od Filištíncov. – Zato medzi Izraelom a Amorejcami panoval pokoj. ¹⁵ A Samuel súdil Izrael po všetky dni svojho života. ¹⁶ Chodil z roka na rok a obišiel Betel, Galgalu a Masfu a súdil Izrael na všetkých týchto miestach. ¹⁷ Jeho sídlom však bola Ramata, lebo tam mal dom a tam súdil Izrael. Tam postavil aj oltár Pánovi.

Samuel a Šaul, 8 – 15

8 Izraeliti žiadajú kráľa. – ¹ Keď Samuel ostarel, ustanovil za sudcov Izraela svojich synov. ² Jeho prvorodený sa volal Joel, druhý mal meno Abia; boli sudcami v Bersabe. ³ Jeho synovia však nekráčali jeho cestami, išli za ziskom, prijímali dary a prevrátili právo.

⁴ Vtedy sa zhromaždili všetci starší Izraela a išli k Samuelovi do Rámy. ⁵ A povedali mu: „Ty si ostarel a tvoji synovia nekráčajú po твоjich cestách. Nuž ustanov nám kráľa, nech panuje nad nami, ako je to u všetkých národov!“ ⁶ Ale Samuelovi sa nepáčilo, keď mu hovorili: „Daj nám kráľa, nech panuje nad nami!“ Preto sa Samuel modlil k Pánovi. ⁷ A Pán povedal Samuelovi: „Vypočuj hlas ľudu vo všetkom, čo ti povedia, veď nie tebou opovrhli, opovrhli mnou, aby som nekraľoval nad nimi. ⁸ Podobne, ako robili odo dňa, keď som ich vyviedol z Egypta, až po tento deň, že ma opustili a slúžili iným bohom, tak robia aj tebe. ⁹ Vypočuj ich hlas, ale dôrazne ich upozorni a vylož im právo kráľa, ktorý bude nad nimi kraľovať!“

¹⁰ Samuel oznámil všetky Pánove slová ľudu, ktorý od neho požadoval kráľa.

¹¹ I povedal: „Toto bude právo kráľa, ktorý bude nad vami panovať: Vašich synov vezme a postaví ich k svojim vozom a k svojim koňom a budú bežať pred jeho vozom. ¹² (Vezme ich), aby ich ustanovil za veliteľov nad tisíc mužmi a za veliteľov nad päťdesiatimi, aby orali jeho oráčinu a žali jeho žeň, aby zhotovovali jeho vojnový výstroj a výstroj jeho vozov. ¹³ Vezme vaše dcéry, aby pripravovali oleje, aby varili a piekli. ¹⁴ Zoberie vaše najlepšie polia, vinohrady a olivy a dá ich svojim sluhom. ¹⁵ Z vášho zrna a vašich viníc vezme desiatky a dá ich svojim komorníkom a svojim sluhom. ¹⁶ Zoberie vašich sluhov, vaše slúžky, najlepšiu vašu mládež a vaše osly a použije ich na svoje práce. ¹⁷ Z vašich stád vezme desiatok a vy sami mu budete sluhami. ¹⁸ A keď budete v ten deň stenať pre kráľa, ktorého ste si vyvolili, Pán vás v ten deň nevyslyší.“

¹⁹ Ľud však nechcel ani počuť Samuelov hlas a vravel: „Nie, ale nech je nad nami kráľ! ²⁰ Budeme ako všetky národy, bude nás súdiť náš kráľ, bude pred nami tiahnuť a bude viesť naše vojny.“ ²¹ Samuel vypočul všetky reči ľudu a predniesol ich Pánovi. ²² A Pán povedal Samuelovi: „Vypočuj ich hlas a ustanov im kráľa.“ Tu Samuel povedal mužom Izraela: „Nech ide každý do svojho mesta!“

9 Stretnutie Samuela a Šaula. – ¹ Bol istý bohatý Benjamíнец menom Kis, syn Abiela, syna Serora, syna Bechorata, syna Afiu, syna ktoréhoosi Benjamínca. ² Ten mal syna menom Šaul, mladého a pekného, od neho krajsieho nebolo medzi synmi Izraela; od pleca nahor prevyšoval všetok ľud.

³ Šaulovmu otcovi Kisovi sa raz stratili oslice a Kis povedal svojmu synovi Šaulovi: „Nože vezmi si jedného zo

14. Amorejčania boli ináč nepriateľmi Izraelitov (*Nm* 13,30; *Joz* 5,1; 7,2.7; 10,5; *Sdc* 1,34; 3,5). Poznámka, že teraz bol medzi nimi a Izraelitmi pokoj, vysvetľuje, ako mohli Izraeliti dosiahnuť také úspechy proti Filištíncom.

16. V Beteli (dnešný Betín) sa Boh dva razy zjavil Jakubovi. Galgala je dnešná Džizilja, juhovýchodne od Šíla.

17. Oltár v Ráme postavil Samuel asi na rozkaz Boží, lebo ináč mali Izraeliti oltár len pri svätostánku.

8,2. O Bersabe pozri pozn. k 3,20.

sluhov, vyber sa a choď hľadať oslice!“
⁴Prešiel Éfraimské pohorie, prešiel krajinu Salisa, a nenašli. Potom prešli kraj Salim, a nič; prešli kraj Jemini, a nenašli. ⁵Keď prišli do krajiny Suf, povedal Šaul svojmu sluhovi, ktorý bol s ním: „Poď, vráťme sa, lebo môj otec bude mať namiesto oslíc starosť o nás.“ ⁶On mu povedal: „Hľa, v tomto meste je Boží muž. Je to muž vážený, všetko, čo povie, určite sa splní. Nože poďme ta, azda nám povie cestu, ktorou máme ísť.“ ⁷Šaul odvetil svojmu sluhovi: „Ak pôjdeme, čože vezmeme tomu mužovi? Chlieb sa nám minul z kapsí a nemáme dar, ktorý by sme dali Božiemu mužovi. Čo máme pri sebe?“ ⁸Sluha opäť odpovedal Šaulovi: „Hľa, mám po ruke strieborný polšekel, dám ho Božiemu mužovi, povie nám našu cestu.“ ⁹(Kto sa predtým šiel v Izraeli dopytovať Boha, hovoril: „Poďme k vidcovi!“ Lebo kto sa dnes volá prorok, volal sa predtým videc.) ¹⁰Tu povedal Šaul svojmu sluhovi: „Dobre hovoríš, poďme teda!“ A išli do mesta, v ktorom bol Boží muž. ¹¹Keď vystupovali na výšinu mesta, stretli dievčatá, ktoré zostupovali po vodu, a opýtali sa ich: „Je tu videc?“ ¹²Ony im odpovedali: „Áno, je tu pred tebou, ale sa ponáhľaj, lebo dnes prišiel do mesta, pretože dnes bude na výšine obeta pre ľud.“ ¹³Keď prídete do mesta, práve ho nájdete, skôr ako vystúpi na výšinu ješť. Lebo ľud nezačne ješť, kým on nepríde; on požehná obetu, a potom začnú ješť pozvaní. Len choďte, lebo teraz ho nájdete!“ ¹⁴Išli teda do mesta. A keď vošli do mesta, práve oproti nim vychádzal Samuel, zberal sa na výšinu.

¹⁵Deň pred Šaulovým príchodom dal však pán Samuelovi toto videnie: ¹⁶„Zajtra o tomto čase pošlem k tebe muža z Benjamínovej krajiny; jeho pomazeš za knieža nad mojím ľudom, Izraelom; on vyslobodí môj ľud z ruky Filištíncov, lebo som zhliadol na svoj ľud, veď ku mne preniklo ich volanie.“ ¹⁷Keď Samuel uvidel Šaula, Pán mu oznámil: „Hľa, toto je muž, o ktorom som ti hovoril, on bude panovať nad mojím ľudom!“

¹⁸Šaul pristúpil uprostred brány k Samuelovi a spýtal sa ho: „Povedz mi, prosím, kde je dom vidca?“ ¹⁹Samuel odpovedal Šaulovi: „Ja som videc; poď predom mnou hore na výšinu, dnes budete ješť so mnou. Ráno ťa odprevadím a oznámim ti všetko, čo máš na srdci.“ ²⁰A pre oslice, ktoré sa ti pred troma dňami stratili, sa netráp, lebo sa našli. Veď komuže patrí všetko, čo je v Izraeli cenné? Či nie tebe a celému domu tvojho otca?“ ²¹Šaul odpovedal Samuelovi: „Či som ja nie z Benjamína, z najmenšieho izraelského kmeňa? A môj rod nie je najmenší z rodov Benjamínovho kmeňa? Nuž prečo si hovoril ku mne takto?“ ²²Vtedy Samuel pojal Šaula a jeho sluhu, zaviedol ich do siene a dal im miesto v čele pozvaných. Bolo ich zo tridsať mužov. ²³Tu Samuel povedal kuchárovi: „Daj tú čiastku, ktorú som ti dal a o ktorej som ti povedal: Odlož ju u seba!“ ²⁴Kuchár vzal stehno, doniesol ho a položil pred Šaula. A (Samuel) povedal: „Hľa, toto ostalo, polož si to pred seba a jedz, lebo je to odložené pre teba na túto chvíľu, keď som povolal ľud.“ A tak Šaul v ten deň jedol so Samuelom.

9,4. Efraimské pohorie sa rozprestiera od Betela na sever až po rovinu Esdrelon (Jezrahel) v dĺžke asi 100 km a od roviny Saron na východ až po údolie Jordána v šírke asi 50 km. – Kraje Salisa a Salim sú nám neznáme. O kraji Jemini si mnohí myslia, že je to územie Benjamíncov, ale je to nie isté. Mužov, ktorí sa volali Jemini, bolo viac (*Gn* 46,10; *Nm* 26,12; *I Krn* 2,27; *Neh* 8,7).

5. V krajine Suf bolo Samuelovo rodisko Ráma, ktorá sa azda preto volala Ramataim Sofim. Krajina mohla mať meno po Elkánovom pradedovi, ktorý sa volal Suf (1,1).

6. Mesto, v ktorom sú, je Ráma a muž Boží je Samuel.

7. Na východe pokladali a na mnohých miestach podnes pokladajú za nezdvorilosť prísť na návštevu, a hlavne prísť s prosbou, bez daru.

8. Celý strieborný šekel vážil 14,55 gr.

12. „Výšiny“ boli kopce, na ktorých sa konala ináč zakázaná bohoslužba a niekedy aj modlárstvo. Samuel však koná z rozkazu Božieho.

21. Kmeň Benjamínov bol len nedávno skoro vyhubený (*Sdc* 20 n.), preto je najmenší.

24. Zo zdvorilosti hovorí Samuel, že mu dáva len zvyšok, hoci mu predkladá najlepší kus.

²⁵ Potom zostúpil z výšiny do mesta a rozprával sa so Šaulom na streche. Samuel postlal Šaulovi na streche a tam spal.

Samuel pomáže Šaula za kráľa. –

²⁶ Vstali, keď vychádzala ranná zora. Samuel zavola Šaulovi na strechu: „Vstávaj, odprevadím ťa!“ Šaul vstal a obaja, on i Samuel, vyšli von. ²⁷ A keď zišli na kraj mesta, povedal Samuel Šaulovi: „Povedz sluhovi, aby išiel napred, ty sa trochu zastav, chcem ti oznámiť Božie slovo.“

10 ¹ Nato vzal Samuel nádobu s olejom, vylial mu ho na hlavu, pobozkal ho a povedal: „Hľa, Pán ťa pomazal za knieža nad svojím dedičstvom! ² Keď pôjdeš dnes odo mňa, pri hrobe Ráchel na rozhraní Benjamína stretneš napoludnie dvoch mužov, ktorí ti povedia: »Našli sa oslice, ktoré si šiel hľadať. Lenže tvoj otec už nedbá o oslice, ale je ustarostený o vás a hovorí: Čo mám urobiť pre svojho syna?« ³ Keď odtiaľ pôjdeš ďalej a prídeš k dubu Tábor, stretneš troch mužov, ktorí budú vystupovať k Bohu do Betela. Jeden bude niesť tri kozľatá, druhý bude niesť tri pecne chleba a tretí poniesie mech vína. ⁴ Pozdravia ťa a dajú ti dva chleby; prijmi ich z ich ruky! ⁵ Potom pôjdeš k Božej Gabae, kde je posádka Filištíncov. Keď tam budeš vchádzať do mesta, narazíš na zástup prorokov, ktorí budú zostupovať z výšiny; pred nimi budú harfy, bubny, flauty a citary a oni budú vo vytržení. ⁶ Vtedy

na teba zostúpi Pánov duch, budeš vo vytržení s nimi a zmeníš sa na inakšieho muža. ⁷ Keď sa ti všetky tieto znamenia splnia, rob, čoho budeš schopný, lebo Boh je s tebou. ⁸ Potom zostúpiš predomnou do Galgaly a ja prídem k tebe pri-niesť celopaly a obetovať pokojné obety. Sedem dní budeš čakať, kým prídem k tebe a oznámim ti, čo máš robiť.“

Šaulov návrat domov. – ⁹ A keď sa obrátil a odchádzal od Samuela, Boh mu premenil srdce na inakšie a v ten deň sa splnili všetky tieto znamenia. ¹⁰ Prišli ta, do Gabay, a oproti mu šiel zástup prorokov. Vtedy naň vstúpil Boží duch a bol medzi nimi vo vytržení. ¹¹ Keď všetci tí, čo ho predtým poznali, videli, že je vo vytržení medzi prorokmi, hovorili si medzi sebou: „Čo sa stalo s Kisovým synom? Je aj Šaul medzi prorokmi?“ ¹² Ktorýsi z nich však odpovedal: „A ktože je ich otec?“ Preto sa stalo príslovím: „Je aj Šaul medzi prorokmi?“ ¹³ A keď vytrženie pominulo, išiel na výšinu.

¹⁴ Vtedy sa Šaulov strýc pýtal jeho a jeho sluhu: „Kdeže ste chodili?“ Odpovedali: „Hľadali sme oslice a keď sme videli, že ich niet, išli sme k Samuelovi.“

¹⁵ Šaulov strýc povedal: „Nože mi porozprávajte, čo vám povedal Samuel!“ ¹⁶ Šaul odvetil svojmu strýcovi: „S istotou nám povedal, že sa oslice našli.“ Ale čo sa týka kráľovstva, o ktorom hovoril Samuel, mu nepovedal nič.

Voľba kráľa v Masfe. – ¹⁷ Potom Samuel zvolal ľud k Pánovi do Masfy ¹⁸ a prehovoril k synom Izraela: „Toto

9,25. Strechy domov v Palestíne boli ploché, dalo sa na nich prechádzať. LXX a Vulg dokladá k tomuto veršu: „postlal Šaulovi na streche a tam spal“.

10,1. Vulg dokladá: „A vyslobodíš jeho národ z rúk jeho nepriateľov, ktorí ho obkľučujú. A toto ti bude znamením, že ťa Pán pomazal za knieža.“ Pôvodne však to nepatrilo do Vulg, dostalo sa do nej zo LXX a starolatinského prekladu.

2. Ráchel bola manželka Jakubova. Jej hrob bol buď blízko Betlehema (Gn 35,19; 48,7) alebo blízko Rámy.

3. Dub Tábor bol akýsi známy dub, my však už nevieme o ňom nič viac. Niektorí čítajú: „Dub Debory“ na základe Gn 35,8. – Mužovia išli do posvätného Betela na púť.

4. „Pozdravia ťa“, doslovne: „budú ti priateľ pokoj“. Izraeliti sa zdravili: „Pokoj ti!“

5. Gabaa bola rodiskom Šaula, preto ju neskoršie nazvali Gabaa Šaulova. – „Zástup prorokov“ boli asi žiaci Samuelovi, akási prorocká škola. Títo proroci pri zvukoch hudby prichádzali do vytrženia (dosl.: „prorokovali“ porov. 19,20). Bližšieho však o týchto zástupoch prorokov nevieme.

11–12. Ľudia sa čudujú, ako sa mohol dostať medzi vážených prorokov človek z poslednej rodiny Benjamínovcov.

13. Miesto „na výšinu“ čítajú niektorí „domov“, čo dáva lepší zmysel.

18–21. Samuel na rozkaz Boží žrebom určil, „zachytil“, najprv kmeň, z ktorého má byť kráľ, potom rod, potom dom, až konečne žreb padol na Šaula.

hovorí Pán, Izraelov Boh: Ja som vyvie-dol Izrael z Egypta a vyslobodil som vás z ruky Egyptanov a z ruky všetkých kráľovstiev, ktoré vás utláčali.¹⁹ Vy ste však dnes opovrhli svojim Bohom, ktorý vás vyslobodil z každého nešťastia a z každej úzkosti. A povedali ste: »Nie! Ale kráľa ustanov nad nami!« Tak sa teraz postavte pred Pána podľa svojich kmeňov a svojich rodov!²⁰ Tu Samuel predvolal všetky izraelské kmene a zachytil sa Benjamínov kmeň.²¹ Potom predvolal Benjamínov kmeň podľa rodov a zachytil sa rod Metriho, až sa zachytil Kisov syn Šaul. Ale keď ho hľadali, nenašli ho.²² Preto sa ešte spýtali Pána, či ten muž ešte príde. A Pán odpovedal: „Hľa, skrýva sa medzi batožinou.“²³ Bežali a dovedli ho odtiaľ. A keď sa postavil medzi ľud, od pleca nahor prevyšoval všetok ľud.²⁴ Vtedy Samuel povedal všetkému ľudu: „Pozrite, akého si Pán vyvolil! Veď mu niet podobného v celom národe!“ Nato zajasal všetok ľud a volal: „Nech žije kráľ!“

²⁵ Potom Samuel rozpovedal ľudu kráľovské právo, napísal to do knihy a uložil pred Pánom. A Samuel prepustil všetok ľud, každého domov.²⁶ Aj Šaul išiel domov do Gabay a sprevádzal ho oddiel tých, ktorým sa Boh dotkol srdca.²⁷ Ale belialovi synovia hovorili: „Čože nám tento pomôže?“ Opovrhli ním a nedoniesli mu dary. On však akoby ani nepočul.

11 Šaul porazí Amončanov. –

¹ Amončan Nachas vytiahol a obliehal Jábés v Galaáde. Tu všetci mužovia z Jábésu povedali Nachasovi: „Uzavri s nami zmluvu, budeme ti slúžiť!“

² Amončan Nachas im odpovedal: „Tak s vami uzavriem zmluvu, že každému z vás vylúpim pravé oko a urobím to na

potupu celého Izraela.“³ Starší z Jábésu mu hovorili: „Daj nám sedem dní, pošleme poslov do všetkých krajov Izraela a ak nebude nikoho, kto by nás zachránil, poddáme sa ti!“⁴ Poslovia potom išli do Šaulovej Gabay, rozpovedali vec tak, že to ľud počul, a všetok ľud pozdvihol hlas a plakal.

⁵ Vtom prichádzal z poľa Šaul, za volmi. Šaul sa opýtal: „Čo je ľuďom, že plačú?“ A rozpovedali mu položenie obyvateľov Jábésu.⁶ Keď počul tie slová, vnikol doň Pánov duch a veľmi sa rozhněval.⁷ Vzal záprah volov, rozsekal ich a po posloch rozposlal do všetkých krajov Izraela s odkazom: „Kto nepôjde za Šaulom a za Samuelom, toho dobytok pochodí takt!“ Vtedy na ľud padla Božia bázeň a vytiahli ako jeden muž.⁸ V Bezeku ich spočítal: synov Izraela bolo tritotisíc a mužov z Júdska tridsaťtisíc.⁹ Poslom však, ktorí prišli, vraveli: „Takt povedzte obyvateľom galaádskeho Jábésu: Zajtra, keď sa rozohreje slnko, príde vám záchrana.“ Poslovia išli a ohlásili to obyvateľom Jábésu, ktorí sa potešili.¹⁰ Vtedy obyvatelia Jábésu povedali: „Zajtra sa vám poddáme, urobte s nami, čo sa vám bude páčiť.“

¹¹ Nasledujúceho dňa rozdelil Šaul ľud na tri oddiely, za rannej stráže vnikli do tábora a kým sa rozohrial deň, Amončanov porazil. Zvyšky rozprášili tak, že dvaja z nich nezostali pokope.

¹² Vtedy hovoril ľud Samuelovi: „Ktorí sú to, čo vraveli: »Šaul má nad nami kráľovať?!« Dajte tých chlapov, zabijeme ich!“¹³ Ale Šaul povedal: „Dnes nebude usmrtený nik, lebo dnes Pán zachránil Izrael.“¹⁴ Samuel povedal ľudu: „Poďte, pôjdeme do Galgaly a obnovíme tam kráľovstvo!“¹⁵ Všetok ľud išiel teda do Galgaly a tam, v Galgale, pred Pánovou tvárou ustanovili Šaula za kráľa. Obetovali

25. Právo kráľovské (porov. Dt 17,14–20) obsahovalo práva, ale aj povinnosti kráľovské.

27. Synovia belialovi sú synovia diabla alebo naničhodníci (porov. 1,16).

11,1. Amončania pochádzali od Abrahámovho synovca Lota, boli preto príbuzní Izraelitov. Sídliť v Zajordánsku, na východ od Galaádu a severne od Moabska. – Jábés bolo hlavné mesto Galaádu.

8. Bezek (dnes Ibzik) oproti vtoku Wadi-Jabísu do Jordána, ale na západ od tejto rieky.

10. Zo súvisu vidieť, že to hovorili Jábésania Amončanom.

11. Noc bola rozdelená na tri, neskoršie na štyri stráže, podľa toho, ako sa nočné stráže vojenskej vymieňali. Ranná stráž bola asi medzi 3.–6. hod. Pravda, keď bola noc kratšia, aj „stráže“ boli kratšie.

14. T. j. znovu vyhlásime Šaula za kráľa.

tam niektoré obety a Šaul i všetci mužovia Izraela sa tam veľmi radovali.

12 Samuel skladá sudcovský úrad. –

¹ Samuel povedal celému Izraelu: „Vidíte, že som počúval váš hlas vo všetkom, čo ste mi vraveli, a ustanovil som nad vami kráľa! ² A tak teraz kráľ kráča pred vami! Ja však som zostarel a ošedivel a moji synovia sú tu medzi vami! Ja som kráčal pred vami od svojej mladosti až po dnešný deň. ³ Hľa, tu som, vypovedajte proti mne pred Pánom a pred jeho pomazaným! Komu som vzal vola? Komu som vzal osla? Koho som utláčal? Koho som ubíjal? Z čej ruky som prijal úplatok a prižmúril som oči? Chcem vám nahradiť.“ ⁴ Odpovedali mu: „Neutláčal a neubíjal si nás, ani si z ničej ruky nič neprijal.“ ⁵ Povedal im: „Nech je Pán proti vám svedkom a nech je svedkom tohoto dňa jeho pomazaný, že ste nenašli nič v mojej ruke!“ Oni odpovedali: „Nech je svedkom!“

⁶ Vtedy Samuel hovoril ľudu: „Ten Pán, ktorý vzbudil Mojžiša a Árona a ktorý vyviedol vašich otcov z Egypta. ⁷ Nuž postavte sa teraz, nech sa súdim s vami pred Pánom pre všetky Pánove dobrodenia, ktoré preukázal vám i vašim otcom! ⁸ Keď Jakub prišiel do Egypta, volali vaši otcovia k Pánovi. Nato Pán poslal Mojžiša a Árona, ktorí vyviedli vašich otcov z Egypta; potom ich usadil na tomto mieste. ⁹ Ale zabudli na Pána, svojho Boha, preto ich vydal do ruky Sisaru, vojvodu z Chasoru, do ruky Filištíncov a do ruky moabského kráľa, ktorí bojovali proti nim. ¹⁰ Vtedy volali k Pánovi a vraveli: »Zhrešili sme, veď sme opustili Pána a slúžili sme bálom a aštartám. Vyslobod' nás teraz z ruky našich nepriateľov, budeme ti slúžiť!« ¹¹ Nato Pán poslal Jerobála, Bada-

na, Jefteho a Samuela, ktorí vás vyslobodili z ruky vašich okolitých nepriateľov, i mohli ste bývať v bezpečí. ¹² Keď ste však videli, že kráľ Amončanov Naás tiahne proti vám, hovorili ste mi: »Nie! Ale nech kraľuje nad nami kráľ« – hoci vašim kráľom je Pán, váš Boh. ¹³ Teraz, hľa, tu je kráľ, ktorého ste si zvolili, ktorého ste si žiadali! Hľa, Pán postavil nad vami kráľa! ¹⁴ Ak sa budete báť Pána a budete mu slúžiť, ak budete počúvať na jeho hlas a nebudete strpčovať Pánovu tvár, budete aj vy, aj kráľ, ktorý nad vami panuje, nasledovať Pána. ¹⁵ Ale ak nebudete počúvať Pánov hlas a budete strpčovať Pánovu tvár, bude Pánova ruka proti vám (a proti vašim otcom).

¹⁶ Teraz sa však postavte a pozerajte sa na túto veľkú vec, ktorú Pán urobí pred vašimi očami! ¹⁷ Či nie je dnes deň žatvy pšenice? Budem volať k Pánovi a dá hromobitie a dážď. Tak sa dozviete a uvidíte, že je veľká vaša vina, ktorej ste sa dopustili pred Pánovými očami, keď ste si žiadali kráľa.“ ¹⁸ Vtedy Samuel volal k Pánovi a Pán dal v ten deň hromobitie a dážď. A všetok ľud sa veľmi bál Pána a Samuela. ¹⁹ A všetok ľud hovoril Samuelovi: „Modli sa za svojich sluhov k Pánovi, svojmu Bohu, aby sme nepomreli! Veď sme ku všetkým svojim hriechom pripojili vinu, že sme si žiadali kráľa.“

²⁰ Samuel odpovedal ľudu: „Nebojte sa! Vy ste popáchali všetko toto zlo, ale sa len neodďaľujte od Pána a slúžte Pánovi celým svojím srdcom! ²¹ A nevzďaľujte sa za ničomnosťami, ktoré nepomôžu a nezachránia, pretože sú ničomnosťou! ²² Lebo Pán nezavrhne svoj ľud pre svoje veľké meno, pretože sa Pánovi zaľúbilo urobiť vás veľkým národom. ²³ Aj odo mňa nech je ďaleko, žeby som sa prehrešil proti Pánovi a žeby

12,3. Pomazaný Pánov je kráľ.

9. O Sisarovi a Chasore pozri *Sdc* hl. 4. – O utlácaní Filištíncami *Sdc* 3,31; 10,7–8; 13,1; Moabčanmi *Sdc* 3,12 n.

10. O bálom a aštartách pozri pozn. k 7,3–4.

11. Jerobál je Gedeon (*Sdc* 6,32). „Badan“ je pravopisná chyba, treba čítať Barak (*Sdc* hl. 4). O Jeftem pozri *Sdc* hl. 11 n.

12. O Amončanoch pozri 11,1.

14. T. j. Pán vám bude i naďalej vodcom.

15. Koniec verša by bolo asi lepšie čítať so LXX „a proti vášmu kráľovi“.

17. V Palestíne cez leto vôbec neprší.

12,21. „Ničomnosť“ sú modly.

som sa prestal za vás modliť! Ba budem vás učiť dobrej a pravej ceste.²⁴ Len sa bojte Pána a slúžte mu verne celým svojím srdcom, veď vidíte, aké veľké veci urobil s vami!²⁵ Ale ak budete páchať zlo, zahyniete aj vy, aj váš kráľ!“

Zavrnutie Šaula, 13 – 16

13 Šaulova nedôvera. – ¹ Uplynul rok, čo kraľoval Šaul, a keď druhý rok kraľoval nad Izraelom,² vybral si tritisíc z Izraelitov: dvetisíc bolo so Šaulom v Machmase a na vrchu Betel a tisíc bolo s Jonatánom v Benjamínovej Gabae. Ostatok ľudu rozpustil, každého do jeho stanu.³ Jonatán porazil posádku Filištíncov, ktorá bola v Gabae, a Filištínci sa o tom do počuli. Vtedy dal Šaul trúbiť na trúbu v celej krajine a vyhlásil: „Nech čujú Hebrejci⁴ a celý Izrael nech počuje toto: Šaul porazil posádku Filištíncov, ale sa aj stal Filištíncom odporným.“ Nato zvolali ľud k Šaulovi do Galgaly.⁵ Filištínci sa zhromaždili do boja proti Izraelitom, tridsaťtisíc vozov a šesťtisíc jazdcov, ľudu však bolo počtom ako piesku na morskom brehu. Prišli a utáborili sa v Machmase, východne od Bethavenu.⁶ Keď Izraeliti videli, že sú v úzkych, že ľud je ubitý, poschovávali sa (ľudia) do jaskýň, do dier do skalných trhlín; do jám a do cisterien.⁷ Dokonca prešli cez Jordán do Gadovej krajiny a do Galaádu. Šaul však bol ešte v Galgale a celý ľud sa triasol okolo neho.

⁸ I čakal sedem dní do času, ktorý určil Samuel. Ale Samuel neprichádzal do

Galgaly, takže sa ľud od neho rozchodil.⁹ Vtedy povedal Šaul: „Doneste mi celopal a pokojné obety!“ A obetoval celopal.¹⁰ Keď dokončil obetovanie celopalu, prišiel Samuel a Šaul mu šiel v ústrety pozdraviť ho.¹¹ Samuel povedal: „Čo si to urobil?“ Šaul odpovedal: „Lebo som videl, že sa ľud rozchodí odo mňa a ty si neprichádzal na určený čas, Filištínci sa však zhromaždili v Machmase.“¹² I myslel som: Teraz zostúpia Filištínci ku mne do Galgaly a Pánovu tvár som neudobril. Nuž osmelil som sa a obetoval som celopal.“¹³ Nato Samuel povedal Šaulovi: „Hlúpo si konal, nezachoval si príkaz Pána, svojho Boha, ktorý ti dal. Teraz by bol Pán na večnosť upevnil tvoje kráľovstvo nad Izraelom.“¹⁴ Takto však tvoje kráľovstvo trvať nebude. Pán si vyhľadal muža podľa svojho srdca a ustanovil ho za knieža nad svojím ľuďom, lebo si nezachoval, čo ti prikázal Pán.“¹⁵ Potom Samuel vstal a odišiel z Galgaly do Benjamínovej Gabay. Ostatok ľudu išiel za Šaulom z Galgaly do Benjamínovej Gabay v ústrety bojujúcemu ľudu. A Šaul spočítal ľud, ktorý sa nachádzal pri ňom, okolo šesťsto mužov.

Vojna s Filištíncami. – ¹⁶ Šaul, jeho syn Jonatán a ľud, ktorý bol s nimi, zdržovali sa v Benjamínovej Gabae, Filištínci táborili v Machmase.¹⁷ Vtedy vyrazili z tábora Filištíncov koristníci v troch oddieloch. Jeden oddiel udrel smerom na Ofru do kraja Šual,¹⁸ jeden oddiel udrel smerom na Bethoron a jeden oddiel udrel smerom k hranici, ktorá hľadá ponad údolie Seboim na rovinu.

13,2. Machmas je asi dnešná dedina Muchmas, ktorá leží pri Er-Ráme. – Betel leží severne od mesta Betel (dnes Betín). O Gabae pozri 10,5.

4. O Galgale pozri 7,16.

5. Bethaven ležal pri Beteli (Joz 7,2; 18,12 n.).

7. Čítame podľa LXX, Vulg a aj dnešný hebrejský text píše, že Hebrejci prešli cez Jordán, čo je určite mylné, veď aj tí, čo sa poschovávali, boli Hebrejci. – Čiastka Zajordánska bola pridelená kmeňu Gad. Tento kraj bol južne od rieky Jáboku. Kraj ležiaci severne od tejto rieky volal sa Galaád.

15. Samuel asi nešiel do Gabay, ale ako LXX píše: „odišiel svojou cestou“. Podávame v tomto verši znenie Vulgáty, ktorá sa skoro zhoduje so LXX. Hebrejský text je neúplný.

17. Ofra je dnešné Et-Tajjibe 7 a 1/2 km severovýchodne od Betela. Krajina Šual, ktorá sa spomína len tu, je neznáma.

18. Bethoron, dnes Betúr, ležal západne od Machmasu. Údolie Seboim (Sebóim), Údolie hyén je azda dnešná Wadi Abu Daba, bočné údolie Wadi el-Keltu pri Jerichu (Schulz). – Miesto „smerom k hranici“ by bolo vari lepšie čítať so LXX „smerom ku Gabae“. Rovinou sa tu rozumie údolie Jordánu.

¹⁹ Kováča však nebolo v celej Izraelskej krajine. Filištínci si totiž povedali: „Aby si Hebrejci neurobili meče alebo kopije.“ ²⁰ Celý Izrael musel chodiť k Filištíncom, keď si niekto chcel naostríť pluh, motyku, sekeru alebo kosu. ²¹ Pilník slúžil na brúsenie ostria motýk, trojzubých vidiel, sekier a sochorov, ²² takže v deň bitky sa nenašiel meč ani kopija v ruke celého ľudu, ktorý bol so Šaulom a Jonatánom. Našiel sa len u Šaula a jeho syna Jonatána.

²³ Posádka Filištíncov vyrazila k machmaskému prechodu.

14 ¹ Ktorýsi deň povedal Šaulov syn Jonatán svojmu zbrojnošovi: „Nože, prejdime k posádke Filištíncov, ktorá je na druhej strane!“ Svojmu otcovi to však neoznámil. ² Šaul sa zdržoval na okraji Gabay pod granátovou jablňou, ktorá bola v Magrone. Ľudí, ktorí boli s ním, bolo okolo šesťsto mužov. ³ Achiáš, syn Ichabodovho brata Achitoba, ktorý bol synom Finésa, Héliho syna, Pánovho kňaza v Šíle, nosil efód. – Ľud však nevedel, že Jonatán odišiel. ⁴ Vprostred prechodu, cez ktorý sa Jonatán usiloval prejsť k posádke Filištíncov, bol z jednej i druhej strany skalný výbežok, jeden sa volal Bóses (lesklý), druhý Séne (pichľavý). ⁵ Jeden výbežok bol na sever oproti Machmasu, druhý na juh oproti Gabae.

⁶ Jonatán povedal chlapcovi, svojmu zbrojnošovi: „Nože, prejdime k posádke tých neobrezancov, azda Pán urobí (niečo) v náš prospech. Veď Pánovi nič neprekáža zachrániť pomocou veľkého alebo nepatrného počtu!“ ⁷ Zbrojnoš mu odpovedal: „Urob, čokoľvek je v tvojom srdci! Rozhodni sa a ja som s tebou, ako si len praješ!“ ⁸ Jonatán vravel: „Prejdeme tamto k tým chlapom a ukážeme sa im.“ ⁹ Ak nám povedia: »Stojte, kým neprídeme k vám!«, ostaneme stáť a nepôj-

deme k nim. ¹⁰ Ale ak nám povedia: »Podťe!«, pôjdeme, lebo nám ich Pán vydal do ruky. Toto nám bude znamením.“ ¹¹ Vtom sa obaja ukázali posádke Filištíncov. Filištínci vraveli: „Aha, Hebrejci vychádzajú z dier, do ktorých sa poschovávali!“ ¹² A mužovia posádky hovorili Jonatánovi a jeho zbrojnošovi: „Podťe k nám, voľačo vám porozprávame!“ Nato Jonatán povedal svojmu zbrojnošovi: „Podť za mnou, lebo ich Pán vydal do ruky Izraela!“ ¹³ Jonatán sa teda škriabal nahor rukami a nohami a jeho zbrojnoš za ním. I padali pred Jonatánom a jeho zbrojnoš ich za ním zabíjal. ¹⁴ Prvá porážka, ktorú zapríčinil Jonatán a jeho zbrojnoš, čítala okolo dvadsať mužov, asi na pol jutre oráčiny.

¹⁵ I rozšíril sa zmätok v tábore, na poli a v celom ľude. Posádka a korisťníci sa tiež triasli, lebo sa chvela zem; to bol strach Boží. ¹⁶ Keď sa Šaulove hliadky pozreli do Benjamínovej Gabay, tábor sa vlnil sem i tam. ¹⁷ Vtedy Šaul povedal ľudu, ktorý bol s ním: „Spočítajte a zistite, kto odišiel spomedzi nás!“ Spočítali a hľa, nebolo Jonatána a jeho zbrojnoša! ¹⁸ Vtedy Šaul povedal Achiášovi: „Prines Božiu archu!“ Božia archa bola totiž v ten deň pri synoch Izraela. ¹⁹ A kým Šaul hovoril s veľkňazom, zmätok, ktorý bol v tábore Filištíncov, rozrastal sa čoraz viac. Vtedy povedal Šaul veľkňazovi: „Stiahni ruku späť!“ ²⁰ Tu sa Šaul a všetok ľud, ktorý bol s ním, zhromaždil, došli až k bitke a hľa, meče mali obrátené vzájomne proti sebe vo veľmi veľkom zmätku! ²¹ Aj Hebrejci, ktorí už dávnejšie boli s Filištíncami a ktorí s nimi tiahli do poľa, sa obrátili a chceli byť s Izraelitmi, ktorí boli so Šaulom a Jonatánom. ²² Aj všetci izraelskí mužovia, čo boli schovaní v Efraimskom pohorí, počuli, že sa Filištínci dali na útek, a zapojili sa do boja proti nim. ²³ Tak

21. Osnova tohto verša je veľmi porušená; a preto neistá.

14,2. Dnes už nemožno presne určiť, kde táboril Šaul.

3. Achiáš, ktorý bol tiež v sprievode Šaulovom, bol veľkňazom.

8–10. V podobných pochybnostiach žiadali Izraeliti častejšie znamenie od Pána.

12. Filištínci si robia z Jonatána posmech.

14. Zmysel konca tohto verša je nejasný a neistý.

18 n. Pomocou archy zmluvy (alebo podľa LXX pomocou veľkňazského rúcha, efódu) sa chcel Šaul od Boha dozvedieť, čo treba robiť.

23. O Bethavene pozri 13,5.

Pán zachránil v ten deň Izrael. Boj sa však preniesol až k Bethavenu. ²⁴ V ten deň boli mužovia Izraela unavení, lebo Šaul zaprisahal ľud slovami: „Nech je prekliaty muž, ktorý by požil jedlo do večera, kým sa nevypomstí na svojich nepriateľoch!“ Preto nik z ľudu neokúsil jedla. ²⁵ Tu prišiel všetok ľud k plástom; na poli bol med. ²⁶ Keď ľud došiel k plástom, tie pretekali medom, ale nebolo nikoho, kto by bol ruku zdvihol k ústam, lebo ľud sa bál prísahy. ²⁷ Lenže Jonatán nepočul, keď jeho otec zaprisahal ľud, preto vystrel koniec palice, ktorú mal v ruke, namočil ju do medového plásta, potom si obrátil ruku k ústam a rozsvietili sa mu oči. ²⁸ Ktosi z ľudu ho však oslovil: „Tvoj otec prísne zaprisahal ľud slovami: Nech je prekliaty muž, ktorý dnes požije pokrm!“ Ľud však bol unavený. ²⁹ Jonatán odpovedal: „Môj otec vrhá krajinu do nešťastia, pozrite, rozsvietili sa mi oči, hoci som požil len trochu tohto medu. ³⁰ O koľko viac, keby bol ľud dnes jedol z koristi svojich nepriateľov, ktorú našiel; nebola by teraz porážka Filištíncov väčšia?“

³¹ V ten deň teda porazili Filištíncov od Machmasu po Ajalon. Ale ľud sa veľmi unavil. ³² Preto sa ľud vrhol na korisť, zajali ovce, hovädá a teľce, zabíjali ich na zemi a ľud jedol aj s krvou. ³³ Oznamili to Šaulovi: „Hľa, ľud hreší proti Pánovi, lebo je s krvou!“ I povedal: „Zhrešili ste! Privaľte teraz ku mne veľký kameň!“ ³⁴ Potom Šaul povedal: „Zamiešajte sa medzi ľuďmi a povedzte im: Privedte si každý ku mne svojho vola a svoju ovcu, zabíjajte na tomto (kameni) a tak jedzte! Nehrešte proti Pánovi, že jete s krvou!“ A všetok ľud privádzal, každý vola, ktorého mal poruke, a zabíjali tam až do noci. ³⁵ Šaul však postavil Pánovi oltár. To bol prvý oltár, ktorý postavil Pánovi.

³⁶ Potom Šaul povedal: „Poďme za Filištíncami v noci a spustošme ich, kým zasvitne ráno, aby z nich nezostal

nik!“ Odpovedali: „Urob všetko, čo sa ti páči!“ Veľkňaz však povedal: „Pristúpme sem, k Bohu!“ ³⁷ A Šaul sa radil Boha: „Mám prenasledovať Filištíncov? Vydáš ich do ruky Izraela?“ Ale v ten deň mu nedal odpoveď. ³⁸ Vtedy vravel Šaul: „Priblížte sa sem všetci pohlavári ľudu, skúmajte a pozrite sa, kto spáchal dnes tento hriech!“ ³⁹ Lebo na život Pána, záchrancu Izraela, ak sa to stalo hoci aj pre môjho syna Jonatána, určite zomrie.“ A z celého ľudu mu nik neodpovedal. ⁴⁰ Nato vravel celému ľudu: „Vy buďte na jednej strane, ja však a môj syn Jonatán budeme na strane druhej.“ Ľud odpovedal Šaulovi: „Urob, čo sa ti páči!“ ⁴¹ A Šaul hovoril Pánovi: „Bože Izraela, zjednaj právo!“ I zachytil sa Jonatán a Šaul, ľud však vyviazol. ⁴² Nato povedal Šaul: „Žrebujte medzi mnou a mojím synom Jonatánom!“ A zachytil sa Jonatán.

⁴³ Šaul sa spýtal Jonatána: „Povedz mi, čo si urobil!“ Jonatán mu povedal: „Na konci palice, ktorú mám v ruke, okúsil som trochu medu. Tu som, nech zomriem!“ ⁴⁴ Šaul povedal: „Toto nech mi urobí Pán a toto nech mi dodá! Veru umrieš, Jonatán!“ ⁴⁵ Ale ľud hovoril: „Nuž Jonatán má zomrieť, ktorý získal Izraelu toto veľké víťazstvo? Ani zďaleka! Ako žije Pán, ani vlások mu nepadne z hlavy na zem! Veď toto urobil dnes s Božou pomocou!“ A tak ľud vyslobodil Jonatána a nezomrel. ⁴⁶ A Šaul odišiel bez prenasledovania Filištíncov, takže sa Filištínci vrátili domov.

⁴⁷ Keď sa Šaul ujal kráľovstva nad Izraelom, bojoval proti všetkým jeho okolitým nepriateľom, proti Moabu, proti Amončanom, proti Edomčanom, proti kráľom Soby a proti Filištíncom. A víťazil nad všetkými, proti ktorým sa obrátil. ⁴⁸ Konal udatne, porazil Amalekitov a vyslobodil Izrael z ruky jeho ničiteľov.

⁴⁹ Šaulovi synovia boli Jonatán, Ješui a Melchisua. Mená jeho dvoch dcér boli: meno staršej Merob a meno mladšej

31. O Machmase pozri 13,5. Ajalon (dnes Jálo) ležal bezprostredne na hranici územia Filištíncov, päť hodín od Machmasu.

32. Zákon zakazoval jesť mäso aj s krvou (pozri *Lv* 3,17; 19,26; *Dt* 12,16.23).

34. Skala pripomína oltár. Krv ako sídlo života patrí Bohu.

47. Aramejské kráľovstvo zvané Soba ležalo južne od Damasku.

49. Ješui je totožný s Isbosetom.

Michol.⁵⁰ A meno Šaulovej manželky Achinoam, dcéra Achimása. Meno jeho vojvodu bolo Abner, syn Néra, Šaulovho strýca.⁵¹ Kis bol Šaulovým otcom a Nér, Abnerov otec, bol synom Abiela.

⁵² Vojna proti Filištíncom bola prudká po celý Šaulov život. Ktoréhokoľvek mocného a udatného muža Šaul zbadal, pritiahol ho k sebe.

15 Vojna proti Amalekitom. – ¹ Samuel hovoril Šaulovi: „Mňa poslal Pán, aby som ťa pomazal za kráľa nad jeho ľudom, nad Izraelom. Nuž počúvaj teraz hlas Pánových slov.“² Toto hovorí Pán zástupov: Chcem potrestať to, čo urobil Amalek Izraelu, že sa mu postavil do cesty, keď vystupoval z Egypta.³ Teraz choď a poraz Amaleka. Daj do kliatby všetko, čo má, nezľutuj sa nad ním a usmrť mužov i ženy, nemlúvňatá i dojčatá, voly i ovce, ťavy i osly!“⁴ Šaul zvolal ľud a spočítal ho v Telaime: dvestotísíc pešiakov a desaťtisíc mužov z Júdska.⁵ Potom išiel Šaul proti mestu Amalekitov a postavil sa v doline na postriežku.⁶ Kinejcom však Šaul povedal: „Odtiahnite a vzdialte sa spomedzi Amalekitov, aby som vás nezmietol s nimi! Veď vy ste preukázali milosť synom Izraela, keď vystupovali z Egypta!“ Nato sa Kinejci vzdialili spomedzi Amalekitov.⁷ A Šaul porazil Amalekitov od Hevily až po Súr, ktorý je východne od Egypta.⁸ Kráľa Amalekitov Agaga chytil živého, na všetkom ľude však vyplnil kliatbu ostrím meča.⁹ Šaul a ľud ušetril Agaga aj to, čo bolo v stáde a čriede najlepšie, aj najtučnejšie baránky a všetko, čo bolo cenné; nechceli na tom vyplniť kliatbu. Vyplnili však kliatbu na všetkom, čo bolo podlé a biedne.

¹⁰ Preto Pán hovoril Samuelovi: ¹¹ „Lu-tujem, že som Šaula ustanovil za kráľa, lebo odstúpil odo mňa a nesplnil moje

slová.“ Samuel sa rozmrzel a volal k Pánovi celú noc.¹² Včasráno sa však Samuel vybral za Šaulom. Tu Samuelovi oznámili: „Šaul išiel do Karmelu a postavil si pomník. Potom sa obrátil a prešiel dolu do Galgaly.“¹³ Keď Samuel prišiel k Šaulovi, Šaul mu povedal: „Nech ťa požehná Pán. Splnil som Pánovo slovo.“¹⁴ Samuel však povedal: „A čo znamená bľačanie oviec, ktoré mi zneje v ušiach, a ručanie hoviad, ktoré počujem?“¹⁵ Šaul odpovedal: „Od Amalekitov to doniesli, lebo ľud ušetril, čo bolo v stáde a čriede najlepšie, aby to obetoval Pánovi, tvojmu Bohu. Na ostatnom sme splnili kliatbu.“¹⁶ Nato Samuel povedal Šaulovi: „Nechaj to! Oznámim ti, čo mi hovoril Pán tejto noci.“ Povedal mu: „Hovor!“¹⁷ A Samuel hovoril: „Nie si hlavou izraelských kmeňov, hoci si vo vlastných očiach malý? Pán ťa pomazal za kráľa nad Izraelom.“¹⁸ Pán ťa vypravil na cestu a povedal: »Choď, splň kliatbu na hriešnikoch, na Amalekitoch, a bojuj proti nim, kým ich nezničíš.«¹⁹ Nuž prečo si nepočúval Pánov hlas, ale vrhol si sa na korisť a urobil si, čo sa Pánovi nepáči?“²⁰ Šaul odpovedal Samuelovi: „Ba, počúval som Pánov hlas a šiel som cestou, po ktorej ma poslal Pán. Agaga, kráľa Amalekitov, som priviedol, ale na Amalekitoch som splnil kliatbu.“²¹ Ľud však vzal z koristi ovce a dobytok, prvotiny z toho, čo bolo dané do kliatby, aby to v Galgale obetoval Pánovi.“²² Samuel odpovedal: „Azda sa Pánovi páčia celopaly a obety tak, ako poslušnosť Pánovmu hlasu? Veď poslušnosť je lepšia než obeta a poddanosť lepšia ako tuk baranov!“²³ Lebo odbojnosť je (ako) hriech čarodejníctva, svojvoľnosť je (ako) hriech modlárstva. Pretože si pohrdol Pánovým slovom, zavrhne ťa, nebudeš kráľom!“

²⁴ Šaul povedal Samuelovi: „Zhrešil som, lebo som prestúpil Pánov príkaz

15,2. Pozri *Ex* 17,8 (porov. *Dt* 25,17). Ale Amalekiti sa aj neskoršie stavali proti Izraelitom: pozri *1 Sam* 14,48; 15,33.

3. Nad čím Boh vyriekol takúto kliatbu (chérem), z toho nik nesmel nič ukoristiť, všetko bolo treba zničiť.

4. Telaim (Teláim) je asi v *Joz* 15,24 spomínané mesto Telem. Ležalo kdesi pri južnej hranici krajiny.

7. Hevila a Súr boli kdesi východne od Egypta, porov. *Gn* 25,18.

12. Mestečko Karmel, dnes el-Kurmul, je 12 km južne od Hebronu.

17. Šaul sa kedysi pokorne pokladal za malého a nehodného na kráľovský úrad (pozri 9,21).

a tvoje slová, keď som sa bál ľudu a počúval som na ich hlas.²⁵ Teraz však odpusť, prosím, môj hriech a vráť sa so mnou, chcem sa klaňať Pánovi.“²⁶ Ale Samuel odpovedal Šaulovi: „Nevrátim sa s tebou. Pretože si pohrdol Pánovým slovom, Pán ťa zavrhol, aby si nebol kráľom nad Izraelom.“²⁷ Keď sa Samuel obrátil na odchod, on chytil okraj jeho pláňa a ten sa odtrhol.²⁸ A Samuel mu povedal: „Pán dnes odtrhol od teba kráľovstvo Izraela a dal ho tvojmu bližnému, ktorý je lepší ako ty.“²⁹ A Pevný Izraela neluhá a neľutuje, on nie je človek, aby ľutoval.“³⁰ Povedal: „Zhrešil som. Ale teraz ma ucti pred staršími môjho ľudu a pred Izraelom a vráť sa so mnou, budem sa klaňať Pánovi, tvojmu Bohu.“³¹ Samuel sa teda vrátil za Šaulom a Šaul sa klaňal Pánovi.

³² Potom hovoril Samuel: „Privedte ku mne Agaga, kráľa Amalekitov!“ Agag prišiel k nemu a chvel sa. Agag povedal: „Aká trpká je smrť!“³³ Samuel však vravel: „Ako tvoj meč robil ženy bezdetnými, tak bude medzi ženami bezdetná tvoja matka.“ A Samuel Agaga rozsekal pred Pánom v Galgale.

³⁴ Potom šiel Samuel do Rámy, Šaul však išiel do svojho domova, do Šaulovej Gabay. A Samuel už nikdy nevidel Šaula až do dňa svojej smrti. Ale Samuel žiadal za Šaulom, lebo Pán oľutoval, že Šaula ustanovil za kráľa nad Izraelom.

Šaul a Dávid, 16 – 31

16 Pomazanie Dávida za kráľa. –

¹ Pán povedal Samuelovi: „Dokedy ty budeš žialiť za Šaulom, hoci som ho ja zavrhol, aby nebol kráľom nad Izraelom? Naplň si roh olejom a choď! Posielam ťa k Betlehemčanovi Izaimu, lebo som si spomedzi jeho synov vyhliadol kráľa.“² Samuel odpovedal: „Akože pôjdem? Keď to počuje Šaul, zabije ma.“ Pán povedal: „Vezmi si jalovicu zo stáda a povedz: »Prišiel som obetovať Pánovi.«³ Izaiho zavolaš na obeť a ja ti potom dám vedieť, čo máš robiť: pomážeš mi toho, ktorého ti označím.“⁴ Samuel urobil, čo mu rozkázal Pán, a išiel do Betlehema, kde mu starší mesta s obavami išli naproti a pýtali sa: „Je tvoj príchod pokojný?“⁵ Odpovedal: „Pokojný! Prišiel som obetovať Pánovi. Posväťte sa, pôjdete so mnou na obeť!“ Potom posvätil Izaiho a jeho synov a pozval ich na obeť.

⁶ Keď vkročil, videl Eliába a povedal si: „Isteže stojí pred Pánom jeho pomazaný.“⁷ Ale Pán povedal Samuelovi: „Nehľad na jeho výzor a na výšku jeho postavy, lebo ho nepokladám za súceho. Veď (Pán nehľadí), ako hľadí človek. Lebo človek hľadá na výzor, ale Pán hľadá na srdce.“⁸ Nato Izai zavola Abinadaba a priviedol ho pred Samuela. Ale povedal: „Ani tohto si nevyvolil Pán.“⁹ Izai priviedol Samu, ale povedal: „Ani tohto si nevyvolil Pán.“¹⁰ Potom Izai priviedol pred Samuela svojich sedem synov, ale Samuel povedal: „Pán si nevyvolil z týchto.“¹¹ Samuel sa spýtal Izaiho: „Sú to všetci mladíci?“ Odpovedal: „Ešte chýba najmenší, ten pasie ovce.“ Samuel povedal Izaimu: „Pošli poň a daj ho doviešť sem, lebo si nezasadneme, kým nepríde sem.“¹² Poslal poň a dal ho priviesť. Bol ryšavý mal krásne oči a peknú postavu. A Pán povedal: „Vstaň, pomaz ho, lebo to je on!“¹³ Nato Samuel vzal roh s olejom a pomazal ho uprostred jeho bratov. A od toho dňa pôsobil na Dávida Pánov duch. Samuel potom vstal a odišiel do Rámy.

Príchod Dávida na kráľovský dvor. –

¹⁴ Od Šaula však Pánov duch odstúpil

29. „Pevný Izraela“ je Boh. Čo on raz vyriekol, to neľutuje, neodvolá výrok, ktorým zavrhol Šaula.

31. Samuel konečne vyhovie Šaulovej žiadosti, lebo ho nechce zahanbovať pred poddanými.

32. Osnovu uvádzame podľa LXX a Vg. Podľa hebrejského znenia sa Agag tešil, že mu už nehrozí nebezpečenstvo smrti, čo však nie je pravdepodobné, veď nemal príčiny myslieť si, že ho Samuel prepustí na slobodu.

16,1. Olej nosievali v rohu (porov. náš oselník). – O pôvode Izaiho pozri *Rút* 4,17–22. – Betlehem bol južne od Rámy, na území kmeňa Júda.

2. Výhovorka Samuelova nie je lož, pretože skutočne išiel do Betlehema aj obeť priniesť.

14. Netreba si myslieť, že Šaul bol posadlý diablom. Boh dopustil naň trudnomyseľnosť. Mal nútenú predstavu, fixnú ideu, že ho prenasledujú.

a trápil ho zlý duch od Pána. ¹⁵ Vtedy vraveli Šaulovi jeho sluhovia: „Hľa, trápi ťa zlý duch od Pána. ¹⁶ Nech rozkáže náš pán a sluhovia, ktorí sú pred tebou, vyhľadajú ti muža, ktorý vie hrať na citare. Keď bude na tebe zlý duch od Pána, bude jeho ruka vyhrávať a uľaví sa ti.“ ¹⁷ Šaul povedal svojim sluhom: „Vyhliadnite mi muža, ktorý vie dobre hrať, a privedzte ho ku mne!“ ¹⁸ Ktorýsi zo sluhov povedal: „Poznám jedného zo synov Betlehemčana Izaiho, ktorý vie hrať. Je to mocný hrdina, bojovník, vyzná sa v reči, má postavu a Pán je s ním.“ ¹⁹ I poslal Šaul k Izaimu poslov s odkazom: „Pošli ku mne svojho syna Dávida, ktorý je pri ovciach!“ ²⁰ On naložil na osla chlieb, mech vína, jedno kozliatko a po svojom synovi Dávidovi to poslal Šaulovi. ²¹ Tak prišiel Dávid k Šaulovi a stal sa jeho sluhom. On si ho veľmi obľúbil a stal sa mu zbrojnošom. ²² A Šaul poslal Izaimu odkaz: „Nech ostane Dávid v mojej službe, lebo našiel milosť v mojich očiach!“ ²³ A keď prišiel na Šaula duch od Pána, vzal Dávid do ruky gitaru a hral. Šaulovi sa uľavilo a bolo mu lepšie, zlý duch od neho odstúpil.

17 Dávid a Goliáš. – ¹ Filištínci zhromaždili vojsko na boj, zoskupili sa v Sochu, ktoré je v Júdsku, a táborili medzi Sochom a Azekou v Efes Dammim. ² Šaul a izraelskí mužovia sa zhromaždili a táborili v Terebintovom údolí a zriadili sa do boja proti Filištíncom. ³ Filištínci stáli na návrší z tejto a Izraeliti na návrší z tamtej strany; medzi nimi bolo údolie.

⁴ Tu z tábora Filištíncov vystúpil muž, prostredník, menom Goliáš z Gétu. Bol

vysoký šesť lakťov a jednu piad'. ⁵ Na hlavu mal kovovú prilbu, oblečený bol do šupinatého panciera. Váha panciera bola päťtisíc šeklov kovu. ⁶ Na nohách mal kovové holene, na pleci kovový oštep. ⁷ Rukoväť jeho kopije bola ako návoj, ostrie jeho kopije vážilo šesťsto šeklov železa. Pred ním kráčal jeho štítonoš.

⁸ Zastal si a volal na izraelské šíky: „Prečo nastupujete do boja? Či som ja nie Filištíнец a vy Šaulovi sluhovia? Vyberte si muža a nech zostúpi ku mne! ⁹ Ak bude vládäť bojovať so mnou a porazí ma, budeme vašimi sluhami, ale ak ho premôžem a porazím ja, budete vy našimi sluhami a budete nám slúžiť.“

¹⁰ Potom Filištíнец povedal: „Dnes som sa posmieval izraelským šikom! Dajte mi muža, nech spolu bojujeme!“ ¹¹ Keď Šaul a celý Izrael počul tieto slová Filištínca, nalákali sa a veľmi sa báli.

¹² Dávid však bol synom toho Efratejca z júdskeho Betlehema, ktorý sa volal Izai a mal osem synov. V Šaulových dňoch bol už starcom medzi mužmi. ¹³ Traja najstarší Izaiho synovia išli za Šaulom do boja. Mená jeho troch synov, ktorí išli do boja, boli: prvorođený Eliáb, druhý Abinadab a tretí Sama. ¹⁴ Dávid bol najmladší. Traja najstarší išli teda za Šaulom. ¹⁵ Dávid odchádzal od Šaula do Betlehema pásť ovce svojho otca.

¹⁶ A Filištíнец sa približoval ráno i večer a staval sa štyridsať dní.

¹⁷ Vtedy povedal Izai svojmu synovi Dávidovi: „Vezmi svojim bratom efu týchto pražených zrn a týchto desať chlebov a bež za svojimi bratmi do tábora! ¹⁸ A týchto desať hrudiek syra vezmi plukovníkovi! Svojich bratov navštív

21. „Stal sa jeho sluhom“ je doslovne: „stál pred ním“.

17,1. Socho bolo asi tam, kde je dnes zrúcanisko zvané Eš-Šuweke, západne od Betlehema, pri Wadi es-Sant (Joz 15,35). Neďaleko musela ležať aj Azeka a Efes Dammim.

2. Terebintové údolie je asi dnešné Wadi es-Sant.

4. Výraz „muž prostredník“ je veľmi nejasný. Znamená buď muža, ktorý vystupoval na priesotor medzi dvoma táborami, alebo muža, ktorý chcel súbojom „sprostredkovať“, rozhodnúť bitku. (Vulg číta: „Muž kríženec“). – Gét pozri 5,8. – Podľa udanej miery bol Goliáš skoro 3 metre vysoký.

5. Váha šeklu nebola všade rovnaká. Ak vezmeme za základ, že váha šeklu bola 8,40 g, vážil Goliášov pancier 42 kg.

12. Miesto: „bol starcom medzi mužmi“ by bolo azda lepšie čítať s niektorými dávnymi prekladmi (sýr., arab.): „bol starcom, pokročilým v rokoch“.

17. Efa obsahovala asi 36 litrov. Pražené obilné zrno bolo u Izraelitov obvyklým pokrmom.

18. „Plukovník“ doslovne: veliteľ nad tisícmi, tisícnik. – Koniec verša je nejasný. Nevieme určiť, čo mal Dávid od bratov doniesť.

s pozdravom a dones ich žold! ¹⁹ Šaul, oni, aj všetci izraelskí mužovia sú v Terebintovom údolí v boji s Filištíncami.“ ²⁰ Dávid včasráno vstal, ovce zveril pastierovi, vybral sa a šiel, ako mu kázal Izai. Keď došiel k vozatajstvu, vojsko, ktoré išlo do šiku, prepuklo v bojový výkrik. ²¹ Nastúpili Izraeliti aj Filištínci, šík proti šiku.

²² Dávid zložil svoju batožinu do rúk strážcu batožiny, potom bežal do šiku a spýtal sa svojich bratov, či sa majú dobre. ²³ Ako sa s nimi zhováral, vystúpil zo šiku Filištíncov muž, prostredník, Filištínek Goliáš z Gétu, a hovoril ako obvykle. A Dávid to počul. ²⁴ Keď Izraeliti uvideli toho muža, všetci utekali pred ním a veľmi sa báli. ²⁵ Akýsi Izraelita hovoril: „Vidíte toho muža, čo vystupuje? Prichádza hanobiť Izrael. Muža, ktorý ho porazí, urobí kráľ veľmi bohatým, dá mu svoju dcéru a dom jeho otca oslobodí v Izraeli od dane.“ ²⁶ Nato sa Dávid pýtal mužov, ktorí stáli vedľa neho: „Čo môže čakať muž, ktorý porazí toho Filištínca a sníme hanbu z Izraela? Ved' ktože je tento neobrezaný Filištínek, že hanobí šíky živého Boha!“ ²⁷ A ľudia mu povedali to isté: To a to dostane muž, ktorý ho porazí. ²⁸ Keď počul jeho najstarší brat Eliáb, ako sa zhovára s mužmi, Eliáb sa nahneval na Dávda a povedal: „Načo si prišiel a komu si zveril tých niekoľko oviec na pastve? Ja poznám tvoju namyslenosť a zlobu tvojho srdca, že si prišiel, aby si videl vojnu.“ ²⁹ Dávid odpovedal: „Nuž čože som urobil? Či sú to nie iba reči?“ ³⁰ Obrátil sa od neho k inému a opýtal sa to isté a ľudia mu odpovedali ako prv.

Dávid u Šaula. – ³¹ I rozchýrili sa reči, ktoré hovoril Dávid, oznámili ich Šaulovi a on si ho dal priviesť. ³² Dávid hovoril Šaulovi: „Nech neklesá srdce nikomu pre neho! Tvoj sluha pôjde a bude bojovať s tým Filištíncom.“ ³³ Šaul povedal Dávidovi: „Nemôžeš ísť proti tomu Filištíncovi a bojovať s ním. Ved' si chlapec, on však je bojovník od mladi!“

³⁴ Ale Dávid vravel Šaulovi: „Tvoj sluha

bol u svojho otca pastierom oviec. A keď prišiel lev (alebo medveď) a uchytil ovcu zo stáda, ³⁵ vykročil som za ním, zrazil som ho a vytrhol som mu z pyska. Ak sa však postavil proti mne, chytil som ho za bradu, zrazil som ho a usmrtil.“ ³⁶ Aj leva, aj medveďa zrazil tvoj sluha a tento neobrezaný Filištínek bude ako jeden z nich, lebo hanobil šíky živého Boha.“ ³⁷ Dávid hovoril ešte: „Pán, ktorý ma vytrhol z moci leva a z moci medveďa, on ma vyslobodí aj z moci tohoto Filištínca.“ Nato Šaul povedal Dávidovi: „Choď a Pán nech je s tebou!“

Dávid premôže Goliáša. – ³⁸ Potom Šaul obliekol Dávda do svojho odevu, dal mu kovovú prilbu na hlavu a obliekol ho do panciera. ³⁹ Na odev si Dávid opásal jeho meč a pokúsil sa chodiť, lebo nebol navyknutý. Tu Dávid povedal Šaulovi: „Nevládzem v tomto chodiť, lebo nie som navyknutý.“ A Dávid zvliekol tie veci zo seba, ⁴⁰ vzal si do ruky svoju palicu, z potoka si vybral päť hladkých kameňov, vložil si ich do pastierskej kapsy, ktorá mu slúžila za tulec, a so svojím prakom v ruke sa približoval k Filištíncovi. ⁴¹ Filištínek sa stále blížil k Dávidovi a jeho štítonoš išiel pred ním.

⁴² Keď sa Filištínek pozrel a uvidel Dávda, pohrdol ním, lebo bol chlapec, ryšavý, pekného výzoru. ⁴³ A Filištínek hovoril Dávidovi: „Čo som ja pes, že ideš proti mne s palicou?“ A preklínal Dávda svojimi bohmi. ⁴⁴ Potom povedal Filištínek Dávidovi: „Poď ku mne a dám tvoje telo nebeským vtákom a poľnej zveri!“ ⁴⁵ Ale Dávid odpovedal Filištíncovi: „Ty ideš proti mne s mečom, kopijou a oštepom, ja však idem proti tebe v mene Pána zástupov, Boha izraelských šíkov, ktorého si hanobil.“ ⁴⁶ Dnešného dňa ťa Pán vydá do mojej ruky, zrazím ťa, odtnem ti hlavu a mŕtvolu tábora Filištíncov dám dnes nebeským vtákom a zemskej zveri a dozvie sa celá zem, že Izrael má Boha. ⁴⁷ A dozvie sa celý tento zástup, že Pán nevyslobodzuje pomocou meča a kopije. Ved' vojna patrí Pánovi a vydá vás do našich rúk!“

³⁴ n. Levy a medvede boli kedysi v Palestíne časté, dnes ich tam už niet. Pastieri sa s drahou zverou púšťali do boja; aspoň zbytky roztrhaného zvieraťa museli vytrhnúť divej zveri z pysku a ukázať to pánovi stáda, ináč by boli museli pánovi nahradiť škodu (porov. Gn 31,39; Ex 22,13).

⁴⁸Tu sa Filištínec pohol, vykročil a blížil sa k Dávidovi. Dávid však rýchlo bežal oproti šiku v ústrety Filištíncovi. ⁴⁹Potom Dávid siahol rukou do kapsy, vytiahol z nej kameň, praštil a zasiahol Filištínca do čela. Kameň mu vnikol do čela, takže padol tvárou na zem. ⁵⁰Tak premohol Dávid Filištínca prakom a kameňom, zrazil Filištínca a usmrtil ho, hoci Dávid nemal v ruke meč. ⁵¹Dávid utekal, stal si k Filištíncovi, chytil jeho meč, vytasil ho z pošvy a usmrtil ho – odťal mu ním hlavu. Keď Filištínci videli, že ich hrdina je mŕtvy, utiekli. ⁵²Nato sa izraelskí a júdski mužovia zobrali a s pokrikom prenasledovali Filištíncov až do Gétu a až po brány Akaronu. Pozabíjaní Filištínci ležali na ceste od Saraimu až po Gét a Akaron. ⁵³Keď sa Izraeliti vrátili z prenasledovania Filištíncov, vyplienili ich tábor. ⁵⁴Dávid vzal Filištíncovu hlavu a zanesol ju do Jeruzalema, jeho výzbroj však uložil vo svojom stane.

Dávid sa zoznámí s Jonatánom. –

⁵⁵Keď Šaul videl Dávida kráčať proti Filištíncovi, spýtal sa vojvodcu Abnera: „Abner, či syn je tento chlapec?“ Abner odpovedal: „Ako žiješ, kráľ, neviem!“ ⁵⁶Kráľ povedal: „Dozvedaj sa ty, či syn je ten mladík!“ ⁵⁷A keď sa Dávid po porážke Filištínca vrátil, zachytil ho Abner a priviedol ho pred Šaula. Filištíncovu hlavu mal v ruke. ⁵⁸A Šaul sa ho opýtal: „Či syn si, chlapče?“ Dávid odpovedal: „Syn tvojho sluhu, Betlehemčana Izaiho.“

18 ¹A keď dokončil svoj rozhovor so Šaulom, Jonatánova duša sa privinula k Dávidovej duši a Jonatán ho miloval ako seba samého. ²V ten deň ho Šaul pojal sebou a nedovolil mu vrátiť sa do domu jeho otca. ³Jonatán uzavrel s Dávidom zmluvu, lebo ho miloval ako seba samého. ⁴I vyzliekol si Jonatán plášť,

ktorý mal na sebe, a dal ho Dávidovi; aj svoj výstroj, aj svoj meč, aj svoju kušu, aj svoj opasok. ⁵A Dávid úspešne vykonal všetko, čo mu Šaul zveril, preto ho Šaul postavil nad bojovníkov. A bol obľúbený u ľudu aj u Šaulovho služobníctva.

Šaul sa obráti proti Dávidovi. – ⁶Ale keď vchádzali, keď sa Dávid vracal po porážke Filištínca, vychádzali ženy zo všetkých izraelských miest so spevom a tancom v ústrety kráľovi Šaulovi, s bubnami, plesaním a harfami. ⁷A natešené ženy nôtili a hovorili:

„Porazil Šaul svojich tisíc,
ale Dávid svojich desaťtisíc.“

⁸Vtedy sa Šaul veľmi nahneval a nepáčila sa mu táto reč. Vravel: „Dávidovi dali desaťtisíc a mne dali takých tisíc. Už mu chýba len kráľovstvo.“ ⁹A od toho dňa Šaul na Dávida zazeral.

¹⁰Na druhý deň zlý duch od Boha tak napadol Šaula, že zúril v dome. Dávid hrál rukou na citare ako každý deň. Šaul mal v ruke kopiju. ¹¹Vtom Šaul vrhol kopiju a pomyslel si: „Priklincujem Dávida k múru.“ Ale Dávid sa mu dva razy uhol. ¹²A Šaul sa bál Dávida, lebo s ním bol Pán, od Šaula sa však vzdialil. ¹³Preto ho Šaul dal od seba preč a urobil ho plukovníkom; i vychádzal a prichádzal na čele ľudu. ¹⁴V každom svojom podnikaní mal Dávid úspech, lebo s ním bol Pán. ¹⁵Keď Šaul videl, že má veľké šťastie, bál sa ho. ¹⁶Ale celý Izrael a Júda milovali Dávida, lebo on vychádzal a prichádzal v ich čele.

Dávid a Šaulove dcéry. – ¹⁷Vtedy povedal Šaul Dávidovi: „Pozri, svoju najstaršiu dcéru Merobu ti dám za manželku. Len mi buď hrdinom a bojuj Pánove boje!“ Šaul si povedal: „Nech na ňom nie je moja ruka, nech je na ňom ruka Filištíncov!“ ¹⁸Dávid odpovedal Šaulovi:

52. Gét čítame so LXX. Dnešný hebr. text a Vulg majú chybné: „prenasledovali ich až do doliny“. – Podľa Joz 15,35 n. ležalo mesto Saraim blízko Socha a Azeky.

55 n. Dávid nebol stále na Šaulovom dvore (porov. 17,15). Nie div, že ho Šaul nepozná. Nemohol poznať každého, kto na kráľovský dvor prichádzal. A nesmieme zabudnúť, že kráľ vídal Dávida len vo chvíľach, keď bol duševne chorý, čo tiež mohlo prispieť k tomu, že sa naň nepamätal.

18,4. Beduíni podnes dávajú svojim priateľom do daru svoje šaty a zbrane.

6. Verš 6 je dnes, tak sa zdá, už trochu porušený.

18. Lepšie je čítať len: „Čo som ja a čo je dom môjho otca.“

„Čo som ja a čo je môj život, rod môjho otca v Izraeli, že by som mal byť kráľovým zaťom?“¹⁹ Ale keď prišiel čas, že Dávid mal dostať Šaulovu dcéru Merobu, dostal ju za manželku Hadriel z Mecholy.

²⁰ Šaulova dcéra Michol sa zamilovala do Dávida. Oznámila to Šaulovi a bolo mu to po vôli. ²¹ Šaul si vravel: „Dám mu ju, nech mu je na osídlo a nech je na ňom ruka Filištíncov!“ A Dávidovi povedal Šaul druhý raz: „Teraz budeš mojim zaťom.“²² A svojim sluhom Šaul prikázal: „Vravte Dávidovi dôverne toto: Hľa, kráľ má v tebe záľubu, aj jeho služobníci ťa majú radi. Teraz budeš kráľovým zaťom.“²³ Šaulovi sluhovia hovorili Dávidovi tieto veci do ušú. Ale Dávid odpovedal: „Zdá sa vám to také ľahké stať sa kráľovým zaťom? Veď ja som človek chudobný a bezvýznamný!“²⁴ A služobníci oznámili Šaulovi: „Toto hovoril Dávid.“²⁵ Šaul odpovedal: „Toto povedzte Dávidovi: Kráľ nežiada zásnubné, iba sto predkožíek Filištíncov, aby sa vykonal pomsta na kráľových nepriateľoch.“ Ale Šaul zamýšľal vrhnúť Dávida do ruky Filištíncov.

²⁶ Sluhovia oznámili tieto slová Dávidovi a Dávidovi bolo po vôli stať sa (takto) kráľovým zaťom. ²⁷ Ešte ani neubehli dni, keď sa Dávid zobral, išiel so svojim mužstvom a zabil dvesto Filištíncov. Ich predkožky Dávid doniesol a v plnom počte ich dal kráľovi, aby sa stal kráľovým zaťom. Nato mu Šaul dal svoju dcéru Michol za ženu.

²⁸ Šaul teda videl a presvedčil sa, že s Dávidom je Pán. A Šaulova dcéra Michol ho milovala. ²⁹ Preto sa Šaul aj naďalej Dávida bál. Tak sa stal Šaul Dávidovým ustavičným nepriateľom. ³⁰ Filištínske kniežatá opätovne vyrážali; ale vždy, keď vyrazili, konal Dávid úspešnejšie ako všetci Šaulovi sluhovia a jeho meno bolo veľmi slávne.

19 Ďalšie Šaulove útoky proti Dávidovi. – ¹ Šaul hovoril Jonatánovi a všetkým svojim služobníkom, že Dávida treba zabiť. Ale Šaulov syn Jonatán mal Dávida veľmi rád. ² Preto Jonatán oznámil Dávidovi: „Môj otec Šaul ťa chce zabiť. Preto sa naráno maj na pozore, zdržuj sa v úkryte a schovávaj sa! ³ Ja vyjdem, budem stáť vedľa svojho otca na poli, kde budeš ty, ja budem hovoriť otcovi o tebe, uvidím, čo je, a oznámim ti.“⁴ Jonatán hovoril svojmu otcovi Šaulovi o Dávidovi pochvalne. Vravel mu: „Nech sa kráľ neprehreší proti svojmu služobníkovi Dávidovi. Veď sa neprevinil proti tebe, ba jeho služby sú ti veľmi prospešné! ⁵ Život si vystavil nebezpečenstvu, porazil Filištínca a Pán tak dopomohol celému Izraelu k veľkému víťazstvu. Videl si to a radoval si sa. Nuž prečo sa chceš prehrešiť proti nevinnej krvi, že chceš Dávida bez príčiny zabiť?“⁶ Šaul počúval Jonatánov hlas a Šaul sa zaprisahal: „Ako žije Pán, nebude usmrtený!“⁷ Jonatán zavolať Dávida a toto všetko mu rozpovedal. Potom Jonatán zaviedol Dávida k Šaulovi a bol v jeho službe ako predtým.

⁸ A opäť vypukla vojna. Dávid vytiahol do boja proti Filištíncom a zapríčinil im takú veľkú porážku, že utiekli pred ním. ⁹ A Šaula napadol zlý duch od Pána, práve keď sedel vo svojom dome s kopijou v ruke a Dávid hral rukou na citare. ¹⁰ Šaul chcel Dávida kopijou priklincovať k múru, ale on sa uhol Šaulovi, takže kopiju vrazil (len) do múru. Potom Dávid ušiel a zachránil sa. V tú noc ¹¹ poslal Šaul poslov do Dávidovho domu, aby naň striehli a ráno ho zabili. Dávidovi to oznámila jeho žena Michol. Vravela: „Ak si ešte tejto noci nezachrániš život, zajtra ťa zabijú!“¹² Potom Michol spustila Dávida cez okno a odišiel; utiekol

19. Mechola je dozaista mesto, ktoré sa inde (*Sdc* 7,22; *I Kr* 4,12; 19,16) volá Abel-Mechola. Ležalo na jordánskej rovine, neďaleko Betsanu (Skýtopolis, dnes Beisan).

25. „Zásnubné“ je dar, ktorý musel ženich dať pri zasnúbení nevestinmu otcovi. U niektorých starovekých národov si mužovia manželky dokonca kupovali. – Filištínci boli neobrezaní. Predkožkami vzatými z tela zabitých Filištíncov mal Dávid dokázať, že Filištíncov skutočne pobil.

a zachránil sa.¹³ Nato Michol vzala sochu, položila ju na lôžko, na hlavu jej dala sieť z kozej srsti a zakryla ju pláštom.

¹⁴ Keď Šaul poslal poslov, aby zajali Dávida, ona povedala: „Je chorý!“¹⁵ Šaul opäť poslal poslov, aby pozreli Dávida, a povedal: „Doneste ho ku mne s posteľou, chcem ho zabiť!“¹⁶ Poslovia prišli a na posteli bola socha; na hlave mala sieť z kozej srsti.¹⁷ Tu povedal Šaul Michol: „Prečo si ma takto podviedla? Vypustila si môjho nepriateľa a zachránil sa.“ Michol odpovedala Šaulovi: „On mi vravel: Vypuť ma, lebo ťa zabijem!“

¹⁸ Dávid ušiel a zachránil sa. Išiel k Samuelovi do Rámy a rozpovedal mu všetko, čo proti nemu podnikol Šaul. Potom išiel so Samuelom a bývali v Najote.¹⁹ Šaulovi oznámili: „Hľa, Dávid je v Najote pri Ráme!“²⁰ Šaul poslal poslov, aby Dávida zajali. Oni videli zástup prorokov vo vytržení a pri nich stáť Samuela. Vtom na Šaulových poslov zostúpil Pánov duch a aj oni padli do vytrženia.²¹ Oznámili to Šaulovi, ktorý poslal iných poslov, ale aj oni padli do vytrženia. Šaul poslal ešte aj tretích poslov, ale aj tí padli do vytrženia.²² Išiel aj sám do Rámy a došiel k veľkej studni v Sochu. I spytoval sa: „Kde je Samuel a Dávid?“ Odpovedali mu: „Sú v Najote pri Ráme!“²³ Išiel do Najotu pri Ráme, ale aj na neho zostúpil Boží duch, takže kráčal vo vytržení, až došiel do Najotu pri Ráme.²⁴ Aj on si vyzliekol šaty, aj on bol pred Samuelom vo vytržení nahý celý ten deň a celú noc. Preto sa hovorí: „Vari je aj Šaul medzi prorokmi?“

20 Dávid a Jonatán. – ¹A Dávid ušiel z Najotu pri Ráme. Prišiel a hovoril

pred Jonatánom: „Čo som urobil? Čo je moja vina a čo je môj hriech proti tvojmu otcovi, že mi číha na život?“² Odpovedal mu: „Ani zďaleka! Nezomrieš! Veď môj otec neurobí nič ani veľké, ani malé, aby mi to nezradil! Prečo by môj otec tajil predou mnou túto vec? To nejestvuje!“³ Ale Dávid znovu prisahal a vravel: „Tvoj otec dobre vie, že som našiel priazeň v твоjich očiach a hovorí si: Nech Jonatán o tom nevie, aby sa nezarmucoval! Ale ako žije Pán a ako ty žiješ, medzi mnou a medzi smrťou je len krok.“⁴ Nato Jonatán vravel Dávidovi: „Urobím pre teba, o čokoľvek ma požiadáš.“

⁵ Dávid povedal Jonatánovi: „Hľa, zajtra je novmesiac a ja mám sedieť pri jedle s kráľom. Uvoľni ma, schovám sa na poli až do večera.“⁶ Ak sa Šaul bude na mňa dopytovať, povieš mu: Dávid sa odo mňa vypýtal, aby mohol zabehnúť do svojho mesta, Betlehema, lebo tam celý rod slávi výročnú obeť.⁷ Ak povie: »Dobre,« tvoj sluha je v bezpečí. Ak sa však nazlostí, vedz, že sa už odhodlal na zlo.⁸ Vtedy preukáž svojmu sluhovi milosrdenstvo, veď si dal svojmu sluhovi uzavrieť so sebou Pánovu zmluvu. Ak je na mne vina, zabi ma ty, načo by si ma vydával svojmu otcovi.“⁹ Jonatán odpovedal: „Nech je to ďaleko od teba! Lebo ak sa naozaj dozviem, že sa môj otec odhodlal pre zlo voči tebe, azda by som ti to neoznámil?“¹⁰ Dávid povedal Jonatánovi: „A kto mi oznámi, ak ti otec tvrdo odpovie?“

¹¹ Jonatán vravel Dávidovi: „Poď, vyjdime na pole!“ I vyšli obaja na pole.¹² Vtedy povedal Jonatán Dávidovi: „Ako žije Pán, Izraelov Boh, zajtra (alebo

19,13. Socha zvaná terafim zobrazovala falošné božstvo alebo aj pravého Boha. Bola ľudskej podoby a asi životnej veľkosti, keď ju bolo možno pomýliť s Dávidom. Izraeliti mali prísne zakázané zobrazovať si Boha, no nevedomely ľud rád schovával a uctieval takéto sochy (porov. Gn 31,19.34; Sdc 17,5; Oz 3,4; Zach 10,2). Na hlavu sochy Michol natiahla hustú sieť, akú si na noc zakladali proti muchám a komárom. Pre túto sieť nebolo možno rozoznať tvár postavy, ktorá ležala na lôžku.

18 n. Najot nebolo meno mesta, ale ako z nasledujúcich veršov vidieť meno domu, v ktorom mal zástup prorokov spoločné bydlisko.

24. „Nahý“ bol, kto si vyzliekol vrchné rúcho a bol len v spodnom. Boh zahanbil Šaula pred Samuelom a kráľ videl, že je Dávid pod ochranou Božou.

20,5. Novmesiac bol prvý deň každého mesiaca. Bol to sviatok, hoci nie tak zasvätený ako hlavné slávnosti ročné.

8. O zmluve Dávida a Jonatána pozri 18,3. Volajú ju zmluvou Pánovou, lebo vzývali v nej Pána, aby ich potrestal, ak ju nedodržia.

pozajtra) o tomto čase sa budem dopytovať u svojho otca. A ak to bude pre Dávida priaznivé, či by som neposlal k tebe a neoznámil ti to? ¹³ Toto nech urobí Pán Jonatánovi a toto nech doloží! Ak sa môjmu otcovi bude páčiť priviesť na teba nešťastie, prezradím ti to, vypravím ťa, aby si odišiel v pokoji. A Pán bude s tebou, ako bol s mojím otcom. ¹⁴ Ale ak ja budem ešte žiť, preukáž mi Pánovo milosrdenstvo a ak zomriem, ¹⁵ neodopri nikdy svoje milosrdenstvo môjmu domu! A keď Pán vyhubí z povrchu zeme všetkých Dávidových nepriateľov, ¹⁶ nech sa z Dávidovho okolia nevyhubí Jonatánovo meno! Ináč bude Pán žiadať počet z Dávidovej ruky.“ ¹⁷ A Jonatán opäť zaprisahal Dávida, lebo ho miloval. Miloval ho, ako miloval svoj život.

¹⁸ Jonatán mu povedal: „Zajtra je novmesiac. Budú ťa hľadať, ak tvoje miesto ostane prázdne. ¹⁹ Pozajtra ťa budú veľmi hľadať. Vtedy príď na miesto, kde si sa schoval v pracovný deň (?), a zdržuj sa pri tej skale. ²⁰ Ja k nej vystrelím tri šipy, akoby som strieľal do cieľa, ²¹ a pošlem chlapca: »Chod', nájdi šipy!« – Ak poviem chlapcovi: »Hľa, šipy sú z tejto strany, zober ich!« – vtedy príď, lebo si v bezpečí, nie je nič, ako žije Pán! ²² Ale ak poviem mladíkovi: »Hľa, šipy sú ďalej, za tebou!« – chod', lebo Pán ťa posieľa preč. ²³ Čo sa však týka veci, o ktorej sme sa ja a ty dohodli, Pán je naveky medzi mnou a tebou!“

²⁴ Dávid sa teda schoval na poli. A keď prišiel novmesiac, sadol si kráľ za stôl k jedlu. ²⁵ Kráľ sedel na svojom obvyklom mieste, na mieste pri stene. Jonatán bol oproti, Abner sedel vedľa kráľa, Dávidovo miesto však bolo prázd-

ne. ²⁶ Tento deň Šaul nepovedal nič, hovoril si totiž: „Je to náhoda; nie je čistý. Hej, nebude čistý!“ ²⁷ Nasledujúci, druhý deň po novmesiaci bolo Dávidovo miesto zasa prázdne. Tu sa Šaul pýtal svojho syna Jonatána: „Prečo neprišiel Izaiho syn ani dnes k jedlu?“ ²⁸ Jonatán odpovedal Šaulovi: „Dávid sa veľmi pýtal odo mňa do Betlehema. ²⁹ Hovoril mi: »Prepusť ma, prosím, máme v meste rodinnú obeť a môj brat ma sám povolal. Nuž, ak som našiel milosť v твоjich očiach, nech mi je dovolené pozrieť svojich bratov.« – Preto neprišiel ku kráľovmu stolu.“

³⁰ Nato sa Šaul nazlostil na Jonatána a vravel: „Ty syn odbojnej ženštiny! Azda neviem že máš rád Izaiho syna na tvoju hanbu a na hanbu nahoty tvojej matere?! ³¹ Lebo kým žije Izaiho syn na zemi, nebudeš pevný ani ty, ani tvoje kráľovstvo. Preto ho daj priviesť ku mne, lebo je synom smrti!“ ³² Ale Jonatán odvetil svojmu otcovi Šaulovi: „Prečo má zomrieť?! Čo urobil?“ ³³ Vtom Šaul vrhol proti nemu kopiju a Jonatán sa presvedčil, že jeho otec je rozhodnutý Dávida zabiť. ³⁴ Preto Jonatán vstal od stola nahnevaný a nejedol druhý deň mesiaca, lebo mu bolo ľúto Dávida, že mu jeho otec nadával.

³⁵ Ráno potom Jonatán išiel na pole podľa dohovoru s Dávidom a išiel s ním malý chlapec. ³⁶ I povedal svojmu chlapcovi: „Bež, pohľadaj šipy, ktoré som vystrelil.“ Chlapec bežal a on vystrelil šíp ponad neho. ³⁷ Chlapec došiel na miesto šípa, ktorý Jonatán vystrelil, a Jonatán mu kričal: „Šíp je predsa ďalej za tebou!“ ³⁸ Potom Jonatán volal za chlapcom: „Rýchlo, utekaj, nezdržuj sa!“

13. Jonatán sa prisahou zaväzuje, že Dávidovi pomôže utiecť, ak by ho Šaul chcel prenasledovať.

14. Zmysel vety je: „Buď ku mne milosrdný, ako je milosrdný Pán!“ Verše 14–16 sú porušené. Jonatán chce, aby jeho rod bol Dávidovi verný, ale prosí Dávida, aby aj on zachovával priazeň k jeho rodu, ináč by ho Boh trestal, pretože nedodrжал zmluvu, ktorú s Jonatánom uzavrel.

18. Verše 18 n. sú tiež veľmi porušené a preto nejasné. V ten novmesiac, o ktorom je reč, nasledovali asi dva sviatky za sebou, tretí deň, keď Dávid mal dostať správu od Jonatána, bol už deň pracovný. Dávid sa mal zdržovať pri akejsi známej, pravdepodobne nápadnej skale.

23. Pán je svedok ich dohovoru, Dávid sa môže spolať.

25. So LXX čítame: „Jonatán bol oproti“, a nie „Jonatán vstal“, ako má Vulg a dnešný hebr. text.

26. Hostina mala náboženský ráz, preto sa na nej smeli zúčastniť len rituálne čistí ľudia. Šaul si myslí, že Dávid nie je rituálne čistý, a preto neprišiel na hostinu.

Jonatánov sluha pozbiel šípy a prišiel k svojmu pánovi.³⁹ Sluha, pravda, nevedel nič, len Jonatán a Dávid vedeli o veci.

⁴⁰ Jonatán dal svoj výstroj sluhovi a povedal mu: „Choď, zanes to do mesta!“

⁴¹ Keď sluha odišiel, vstal Dávid spoza skaly, vrhol sa tvárou na zem a tri razy sa uklonil. Nato sa vzájomne pobozkali a v objatí plakali, nadovšetko Dávid.

⁴² Jonatán povedal Dávidovi: „Choď v pokoji! Ako sme si obaja prisahali v mene Pánovom, Pán bude medzi mnou a tebou, medzi mojím potomstvom a твоjím potomstvom naveky.“

21 ¹ Dávid vstal a odišiel a Jonatán išiel do mesta.

Dávid v Nobe. – ² Dávid prišiel do Nobu ku kňazovi Achimelechovi. Achimelech šiel zarazený Dávidovi v ústrety a vravel mu: „Prečo si sám a nik nie je s tebou?!“ ³ Dávid odpovedal kňazovi Achimelechovi: „Kráľ ma čímisi poveril a povedal mi: Nech nik nevie o veci, pre ktorú ťa posielam a ktorou ťa poverujem! Sluhov som si však objednal na to a to miesto. ⁴ A teraz, čo máš poruke? Daj mi päť chlebov alebo niečo, čo nájdeš!“ ⁵ Kňaz odpovedal Dávidovi: „Nemám poruke obyčajný chlieb, iba svätý chlieb. Zdržovali sa chlapi od žien?“ ⁶ Dávid odvetil kňazovi: „Ženy nám boli

zakázané, ako aj predtým, keď som odchádzal do boja, preto sú nádoby mužov sväté. Toto je síce podujatie obyčajné, ale aj dnes sú telá sväté.“ ⁷ Kňaz mu dal teda sväté (chleby), lebo tam nebolo chleba, len chlieb predkladný, ktorý vzali pred Pána, a v ten deň, keď ho vzali, položili chlieb čerstvý.

⁸ (Bol tam však v ten deň ktosi zo Šaulových sluhov – bol držaný pred Pánom –, Edomčan menom Doeg, dozorca Šaulových pastierov.)

⁹ Potom sa Dávid pýtal Achimelecha: „Nemáš tu po ruke kopiju alebo meč? Lebo som si nevzal sebou ani svoj meč, ani svoj výstroj, pretože ma kráľov príkaz súril.“ ¹⁰ Kňaz odpovedal: „Meč Goliáša, ktorého si porazil v Terebintovom údolí, ten je tu, hľa, za efódom zahalený do šaty. Ak si ten vezmeš, vezmi si ho, lebo okrem neho tu iného niet.“ Dávid povedal: „Niet mu podobného, daj mi ho!“

Dávid sa skrýva. – ¹¹ Nato Dávid vstal a v ten deň unikol Šaulovi. Prišiel k Achisovi, kráľovi Gétu. ¹² Achisovi sluhovia hovorili o ňom: „Či to nie je Dávid (kráľ krajiny)? Či nie jeho oslavovali tancom a slovami:

»Porazil Šaul svojich tisíc,
ale Dávid svojich desaťtisíc.«“

¹³ Tieto slová si vzal Dávid k srdcu a veľmi sa bál kráľa Gétu Achisa. ¹⁴ Preto predstieral pred ním choromyseľnosť

21,2. Nob bol severne od Jeruzalema (Iz 10,32). Ale boli aj iné mestá tohto alebo podobného mena. Nevieme s istotou, o ktorom z nich je tu reč. Po zborení Šíla sem priniesli svätostánok. Achimelech je asi ten kňaz, ktorý sa v 14,3 volá Achiáš. Kňaz sa diví, že kráľov zať a vojvodca prichádza tak nečakane a bez sprievodu.

3. Dávidovu lož, ktorú použil z núdze, Sväté písmo len naznačuje, ale neschvaľuje.

5. Sväté chleby boli predkladné chleby zo svätostánku. Porov. Lv 24,8; 7,12–14; 8,26. Kňazi ich zamenili každú sobotu a smeli ich jesť len oni. Achimelech dáva Dávidovi a jeho sluhom úľavu (porov. Mt 12,3; Mk 2,25; Lk 6,3), aby v núdzi mohli tieto chleby jesť. Ale rituálna čistota, ktorú porušil aj manželský styk, je nevyhnutnou podmienkou, preto sa Achimelech spytuje, či sa zdržiavali od žien.

6. Obrannú vojnu pokladali za vec svedomia. Preto museli ísť do boja čistí a museli sa zdržovať manželského styku. Hoci podujatie, ktoré Dávid predstiera, nie je podujatie vojenské, jednako sú telá (doslovne: nádoby) Dávidových sprievodcov čisté.

7. Chlieb, ktorý Achimelech dáva Dávidovi, bol už odnesený zo svätostánku. Tam boli už chleby čerstvé (doslovne: teplé).

8. Doeg bol pôvodom pohan, Edomčan, ale prijal náboženstvo Izraelitov, ináč by nebol mal prístup ku svätostánku.

10. Veľkňazské rúcho efód bolo uložené kdesi pri svätostánku a za ním bol schovaný aj Goliášov meč. Bolo zvykom, že víťazi ukladali ukoristené zbrane pri svätyniach.

12. Slová: „Kráľ krajiny“ sú asi neskorší dodatok, lebo Dávid vtedy ešte nebol v skutočnosti kráľom. Že ho Samuel pomazal za kráľa, o tom Filištínci nemohli vedieť.

14. Dávid počítal s poverčivou domnienkou pohanov, že sú choromyseľní posadnutí nejakým božstvom, a preto sú svätí a nedotknuteľní.

a zúril im v rukách, trepal na krídla brány a na bradu si púšťal sliny.¹⁵ Achis povedal svojim sluhom: „Vidíte, že je to šialený človek, načo ho vediete ku mne?“¹⁶ Mám málo šialencov, že mi vediete tohoto, aby zúril predou mnou? Tento má vkročiť do môjho domu?“

22¹ Dávid odišiel odtiaľ a utiekol do jaskyne Odolam. Keď sa to dopyčuli jeho bratia a celá rodina, zostúpili ta za ním² a zhromaždili sa k nemu všetci utlačaní, všetci, čo mali veriteľa, aj všetci zatrpknutí a on sa im stal veliteľom. Bolo s ním asi štyristo mužov.³ Odtiaľto Dávid odišiel do moabskej Masfy a povedal moabskému kráľovi: „Nech ostane, prosím, môj otec a moja matka u vás, kým sa nedozviem, ako so mnou naloží Boh.“⁴ I nechal ich u moabského kráľa. Bývali u neho celý čas, čo bol Dávid v pevnosti.⁵ Vtedy prorok Gad povedal Dávidovi: „Neostávaj v pevnosti, ale zober sa a choď do júdskej krajiny!“ A tak Dávid odišiel a prišiel do hory Háret.

Zrada Doegova. –⁶ Šaul sa dopyčul, že objavili Dávida a mužov, ktorí sú s ním. Šaul sedel práve v Gabae na výšine pod tamariškou. V ruke mal kopiju a všetko jeho služobníctvo stálo okolo neho.⁷ A Šaul povedal sluhom, ktorí stáli pri ňom: „Čujte, Benjamínci! Dá vám všetkým Izaiho syn polia a vinice?! Alebo vás všetkých urobí plukovníkmi a stotníkmi?!“⁸ Lebo ste sa všetci sprisahali proti mne a nebolo toho, kto by mi oznámil, keď sa môj syn spojil so synom Izaiho. Nebolo z vás nikoho, kto by bol mal so mnou súcitiť a bol by mi oznámil, keď môj syn postavil proti mne môjho

sluhu, aby mi strojil úklady, ako je tomu dnes.“⁹ Nato sa ozval Edomčan Doeg – stál totiž medzi Šaulovými sluhami – a povedal: „Videl som Izaiho syna, keď prišiel do Nobu k Achitobovmu synovi Achimelechovi.“¹⁰ On sa dopytoval v jeho veci Pána, dal mu jedlo a dal mu aj meč Filištínca Goliáša.“¹¹ Nato dal Šaul zavolať Achitobovho syna, kňaza Achimelecha i celú jeho rodinu, kňazov, ktorí boli v Nobe. A prišli všetci ku kráľovi.¹² Tu Šaul povedal: „Počúvaj, Achitobov syn!“ On odvetil: „Tu som, môj pane!“¹³ Šaul mu povedal: „Prečo ste sa sprisahali proti mne, ty a Izaiho syn, keď si mu dal chlieb a meč a dopytoval si sa v jeho veci u Boha, aby povstal proti mne a aby mi strojil úklady, ako je tomu dnes?!“¹⁴ Tu Achimelech odvetil kráľovi: „A ktože je spomedzi všetkých tvojich sluhov verný ako Dávid? Kráľov zať, veliteľ tvojej stráže a vážený v tvojom dome!“¹⁵ Azda som sa len dnes začal dopytovať v jeho veci u Boha? Ani zďaleka! Nech teda kráľ neupodostrieva svojho sluhu a celý dom môjho otca, lebo tvoj sluha nevie vonkoncom nič o tejto veci.“¹⁶ Kráľ odpovedal: „Určite zomrieš, Achimelech, ty aj celý rod tvojho otca.“¹⁷ Nato kráľ povedal drabantom, ktorí stáli pri ňom: „Napred! Zabite Pánových kňazov, lebo sú ruka v ruke s Dávidom! Veď vedeli, že utiekol, a neoznámili mi to!“ Ale kráľovi sluhovia nechceli zdvihnúť ruku a zabiť Pánových kňazov.

¹⁸ Vtedy kráľ oslovil Doega: „Napred ty, a zabi kňazov!“ A Edomčan Doeg vykročil a pozabíjal kňazov. V ten deň zavraždil osemdesiatpäť mužov, ktorí nosili plátenný efód.¹⁹ A mesto kňazov Nobe

22,1. Jaskyňa Odolam bola kdesi v Júdskom pohorí. Niektorí ju stotožňujú so zboreniskom Id-el mije, juhozápadne od Suweke, asi 3 hodiny od Betlehema.

4. Pevnosťou sa tu volá jaskyňa Odolam, v ktorej sa Dávid mohol aj brániť proti prenasledovateľom.

5. Hora Háret sa spomína len tu. Bola kdesi v Júdskom pohorí.

10. Porov. pozn. k Joz 7,14–23.

14. Výraz „veliteľ tvojej stráže“ sme preložili na základe LXX.

23,1. Keila, dnes Kílá, mesto na júdskej rovine, južne od Id el-Má (porov. Joz 15,44).

6. Verš vysvetľuje, že sa Dávid dopytoval Pána pomocou efódu, na ktorom veľkňaz nosil posvätné osudie (porov. pozn. k Joz 7,14–23).

13. Ako vidieť, Dávidov sprievod vzrástol zo 400 na 600 mužov.

14. Pevnosťami treba rozumieť kopce a jaskyne, ktoré ľahko bolo opevniť. – Zif, dnes Tel Zif, je asi 3 hod. južne od Hebronu.

15. Južne od Zifu je dnes zborenisko, zvané Hurésa. Tam asi treba hľadať Horesu.

19. Hachila je neznámy kopec. Niektorí ho stotožňujú s kopcom Dahr el-Kólá, východne od Zifu.

pozrážal ostrým meča, mužov i ženy, dočence i nemlúvňatá, voly, osly i ovce.

²⁰Zachránil sa jediný syn Achimelecha, menom Abiatar, a ušiel k Dávidovi. ²¹Abiatar oznámil Dávidovi, že Šaul pozabíjal Pánových kňazov. ²²Dávid povedal Abiatarovi: „Vedel som v ten deň, že je tam Edomčan Doeg, že to určite oznámi Šaulovi. Ja mám na svedomí všetky životy rodu tvojho otca. ²³Ostaň so mnou; neboj sa! Veď kto číha na môj život, číha aj na tvoj život, u mňa si v bezpečí!“

23 Dávid v Keile. – ¹Dávidovi oznámili: „Hľa, Filištínci obliehajú Keilu a vyplieňujú humná.“ ²Dávid sa dopytoval Pána: „Mám ísť a poraziť týchto Filištíncov?“ A Pán odpovedal Dávidovi: „Chod, poraz Filištíncov a oslobod Keilu!“ ³Ale Dávidovi ľudia mu hovorili: „Veď my sa už tu v Júdsku bojíme a mali by sme ísť do Keily proti šíkom Filištíncov?!“ ⁴Nato sa Dávid opätovne dopytoval Pána. A Pán mu povedal: „Vstaň, zostúp do Keily, lebo ti Filištíncov vydám do ruky!“ ⁵Dávid teda šiel so svojimi ľuďmi do Keily, bojoval proti Filištíncom, odohnal ich dobytok a zapríčinil im veľkú porážku. Tak Dávid oslobodil obyvateľov Keily. ⁶(Keď Achimelechov syn Abiatar utiekol k Dávidovi [a zostúpil do Keily, mal efód v ruke].)

⁷Vtedy oznámili Šaulovi, že Dávid prišiel do Keily. Šaul povedal: „Pán ho vydal do mojej ruky, zatvoril sa (sám), keď vošiel do mesta s bránami a zavorami.“ ⁸Šaul vyzval všetok ľud do boja, aby zostúpili do Keily a obklúčili Dávida. ⁹Keď sa Dávid dozvedel, že Šaul kuje proti nemu zlo, povedal kňazovi Abiatarovi: „Prines efód!“ ¹⁰Potom Dávid povedal: „Pane, Bože Izraela, tvoj sluha počul, že Šaul chce prísť do Keily, aby pre mňa zničil mesto. ¹¹Vydajú ma obyvatelia Keily do jeho ruky? Zostúpi Šaul do Keily, ako počul tvoj sluha? Pane, Bože Izraela, oznám to svojmu sluhovi!“ A Pán odpovedal: „Zostúpi.“ ¹²Dávid sa spýtal: „Vydajú obyvatelia Keily mňa

a mojich ľudí do Šaulovej ruky?“ A Pán odpovedal: „Vydajú.“

¹³Nato sa Dávid zobral, i jeho ľudia, asi šesťsto mužov, vytiahli z Keily a chodili sem i tam. Keď Šaulovi oznámili, že Dávid z Keily ušiel, zastavil výpravu.

Dávid na púšti Zif a v Maone. – ¹⁴Dávid sa zdržoval na púšti v pevnostiach. Zdržoval sa na kopci na púšti Zif. Šaul ho hľadal celý čas, ale Boh mu ho nevydal do ruky. ¹⁵Dávid videl, že Šaul vyšiel a číhal mu na život. Dávid bol na púšti Zif v Horese. ¹⁶Vtedy sa Šaulov syn Jonatán vybral, išiel za Dávidom do Horesy a posmeľoval Dávida v Bohu. ¹⁷Vravel mu: „Neboj sa, nedostane ťa ruka môjho otca Šaula. Ty budeš kraľovať nad Izraelom a ja budem po tebe druhý. To vie aj môj otec Šaul.“ ¹⁸A obaja uzavreli zmluvu pred Pánom. Potom Dávid ostal v Horese, Jonatán však išiel domov.

¹⁹Zifania vyšli k Šaulovi do Gabay a hovorili: „Veď sa Dávid schováva u nás v pevnostiach, v Horese na kopci Hachila, ktorý je na juh od pustatiny! ²⁰Ak teda celou dušou túžiš zostúpiť, kráľ, zostúp a našou vecou bude vydať ho kráľovi do ruky.“ ²¹Šaul odpovedal: „Nech vás požehná Pán, lebo cítite so mnou! ²²Chodte ešte a pozorujte, dozvedte sa a prezrite miesto, kde sa zdržuje, kde sa usídlil! ²³Kto ho uvidí, nech mi to povie, lebo je veľmi úlisný! Stopujte a prehľadnite všetky úkryty, v ktorých sa schováva, a vráťte sa ku mne s určitou správou! Potom pôjdem s vami a ak je v tom kraji, vyhľadám ho medzi všetkými júdsymi rodmi.“

²⁴Zobrali sa a išli pred Šaulom do Zifu. Dávid bol však so svojimi ľuďmi na púšti Máon, na rovine južne od pustatiny. ²⁵Šaul sa vybral so svojimi ľuďmi hľadať Dávida. Keď to oznámili Dávidovi, zostúpil ku skale a zdržoval sa na púšti Máon. Keď sa to Šaul dozvedel, tiahol za Dávidom na púšť Máon. ²⁶Šaul a jeho ľudia tiahli popri vrchu z jednej strany, Dávid však a jeho družina popri vrchu z druhej strany. Dávid sa usiloval uniknúť Šaulovi, Šaul však a jeho ľudia

24. Máon, dnešné zrúcanisko Máín, je južne od Zifu.

25. Skala, ku ktorej sa Dávid utiahol, je nám neznáma.

obkolesovali Dávida a jeho družinu a chceli ich chytiť. ²⁷ Ale k Šaulovi prišiel posol so správou: „Rýchle pod, lebo Filištínci vpadli do krajiny!“ ²⁸ Šaul teda nechal prenasledovanie Dávida a išiel proti Filištíncom. Preto volajú to miesto ‚Skala oddelenia‘.

24 Dávidova veľkodušnosť v Engadi.

– ¹ Dávid odtiaľ odišiel a zdržoval sa v pevnostiach Engadi. ² Keď sa Šaul po prenasledovaní Filištíncov vrátil, oznámili mu: „Hľa, Dávid je na púšti Engadi!“ ³ Šaul si vzal tritisíc mužov vybraných z celého Izraela a išiel hľadať Dávida a jeho ľudí smerom ku Skalám gaziel. ⁴ Na ceste prišiel ku košiarom oviec, kde bola jaskyňa. Tam išiel Šaul na potrebu. Dávid však a jeho ľudia sa zdržovali hlbšie v jaskyni. ⁵ Dávidovi hovorili jeho ľudia: „Hľa, toto je deň, o ktorom ti Pán povedal: »Vydám ti do ruky tvojho nepriateľa, naložíš s ním, ako sa ti bude páčiť!«“ Nato Dávid vstal a potajomky odšiel okraj Šaulovho plášťa. ⁶ Ale potom bilo Dávidovi srdce, pretože odšiel okraj Šaulovho plášťa. ⁷ I povedal svojim ľuďom: „Nech to Pán vzdiali odo mňa! Neurobím to svojmu pánovi, Pánovmu pomazanému! Nevzťahnem naň svoju ruku, lebo je to pomazaný Pána.“ ⁸ Dávid týmito slovami zdržal svojich ľudí a nedovolil im povstať proti Šaulovi. A Šaul vyšiel z jaskyne a pobral sa svojou cestou.

⁹ Potom Dávid vstal, vyšiel z jaskyne a takto volal za Šaulom: „Pán môj, kráľ!“ Šaul sa obzrel nazad a Dávid sa sklonil tvárou k zemi a poklonil sa. ¹⁰ A Dávid povedal Šaulovi: „Prečo počúvaš na reči ľudí: »Dávid zamýšľa tvoju záhubu!?!«“ ¹¹ Hľa, dnes si sa mohol na vlastné oči presvedčiť, že ťa Pán v jaskyni vydal do mojej ruky! Povedal som si, že ťa zabijem, ale zlutoval som sa nad tebou a vra-

vel som si: Nevzťahnem ruku na svojho pána, lebo je Pánovým pomazaným. ¹² A pozri, otče môj, pozri na okraj svojho plášťa, ktorý mám v ruke! Z toho, že som ti odšiel okraj plášťa a nezabil som ťa, poznávaš a vidíš, že nemám v sebe zlosť a hriech a neprevinil som sa proti tebe. A ty mi číhaš na život, chceš mi ho odňať. ¹³ Nech súdi Pán medzi mnou a tebou, nech ma Pán pomstí na tebe, ale moja ruka na teba nesiahne! ¹⁴ Ako hovorí staré porekadlo: ‚Od zločincov vychádza zločin.‘ Nuž moja ruka nesiahne na teba. ¹⁵ Za kýmže to vytiahol kráľ Izraela?! Koho ty prenasleduješ? Mŕtveho psa; jednu blchu! ¹⁶ Nech je Pán sudcom a nech súdi medzi mnou a tebou! Nech vidí, nech vedie môj súd a nech ma vyslobodí z tvojej ruky!“

¹⁷ Keď Dávid dohovorel tieto slová Šaulovi, povedal Šaul: „Je to tvoj hlas, syn môj, Dávid?“ Vtom Šaul pozdvihol hlas a plakal. ¹⁸ I povedal Dávidovi: Ty si lepší ako ja, lebo ty si mi preukázal dobro, ja však som ti robil zlo. ¹⁹ Ty si dnes ukázal, že si mi robil dobro, lebo ma Pán vydal do tvojej ruky, a nezabil si ma. ²⁰ Veď ak niekto nájde svojho nepriateľa, či ho prepustí dobrou cestou? Nech ti Pán odplatí dobro, ktoré si mi dnes preukázal! ²¹ A teraz viem určite, že budeš kráľom a že kráľovstvo Izraela bude stále v tvojej ruke. ²² Nuž zaprisahaj sa mi teraz na Pána, že nevyhubíš po mne moje potomstvo a nevyhubíš moje meno z rodu môjho otca!“ ²³ A Dávid sa zaprisahal Šaulovi.

Potom Šaul išiel domov, Dávid však a jeho ľudia vystúpili na pevnosť.

25 Dávid a Abigail.

– ¹ Samuel zomrel. Vtedy sa zhromaždil celý Izrael, nariekal nad ním a pochovali ho v jeho domove v Ráme.

28. Miesto dostalo toto meno preto, lebo sa tam vzdialili, „oddelili“ od seba vojská Šaula a Dávida.

24,1. Engadi (Engaddi), dnes Ain Džidi, je v polovici západného brehu Mŕtveho mora.

3. Skaly gaziel (kamzíkov) sú nám neznáme.

6. Dávidovi bilo srdce preto, že zneuctil kráľa.

14. Porekadlom oznamuje Dávid, že nie je zločincem, nespácha zločin kráľovraždy.

17. Všimnime si, že Šaul, kým Dávida prenasledoval, volal ho vždy len opovržlivo: syn Izaiho. Teraz ho zase oslovuje vlastným menom.

25,1. Dnešný hebrejský text a po ňom aj Vulg číta púšť Fáran. Táto leží medzi Palestínou a Egyptom, nemôže teda byť reč o nej. Preto je lepšie so LXX čítať púšť Máon, ako vidieť aj z nasledujúceho verša (porov. 23,24).

Potom Dávid vstal a odišiel na púšť Máon. ²Na (púšti) Máon bol istý človek, ktorý mal majetok v Karmeli. Ten človek bol veľmi bohatý, mal tritisíc oviec a tisíc kôz. Bol práve na strihaní oviec v Karmeli. ³Meno toho človeka bolo Nábál, meno jeho manželky Abigail. Žena bola veľmi rozumná a pekná, ale muž drsný a zlomyseľný. Bol Kalebovec.

⁴Dávid sa na púšti dopyčul, že u Nábala je strihanie oviec, ⁵preto Dávid poslal desať mladíkov. Dávid povedal mladíkom: „Chodte do Karmelu zájdite k Nábalovi a pozdravte ho v mojom mene! ⁶A povedzte mu toto: »Buď zdravý! Pokoj tebe, pokoj tvojmu domu a pokoj všetkému, čo máš! Počul som, že je u teba strihanie. ⁷Tvoji pastieri bývali totiž pri nás. Neublížili sme im a nič im nechýbalo po celý čas, čo boli v Karmeli. ⁸Spýtaj sa svojich sluhov, povedia ti. Nech teda (títo) mladí ľudia nájdú milosť v твоjich očiach, veď prichádzame v dobrý deň. Daj, čo môžeš, svojim sluhom a svojmu synovi Dávidovi!«⁴

⁹Dávidovi mladíci šli a všetko to povedali v Dávidovom mene Nábalovi. Potom čakali. ¹⁰A Nábál odpovedal Dávidovým sluhom: „Kto je Dávid? A kto je Izaiho syn? Dnes je množstvo sluhov, ktorí odišli od svojich pánov! ¹¹Mám teda vziať chlieb, vodu, zvieratá, ktoré som zarezal pre svojich strihačov, a mám ich dať chlapom, o ktorých neviem, odkiaľ sú?“ ¹²Nato sa Dávidovi mládenci vydali na cestu a vrátili sa a keď prišli, všetko mu rozpovedali. ¹³Tu Dávid povedal svojim ľuďom: „Nech si každý opáše meč!“ A každý si opásal meč. Aj Dávid si opásal meč a za Dávidom vystupovalo asi štyristo mužov a dvesto ich ostalo pri batožine.

¹⁴Ktorýsi zo sluhov však oznámil Nábalovej žene Abigail: „Hľa, Dávid poslal

z púšte poslov, aby blahoželali nášmu pánovi, ale on sa na nich vyrútil. ¹⁵A tí ľudia boli k nám veľmi dobrí, neublížili nám a nič nám nechýbalo po celý čas, čo sme chodili s nimi, keď sme boli v poli. ¹⁶Múrom nám boli i v noci, i vo dne po celý čas, čo sme boli s nimi, keď sme pásli ovce. ¹⁷Preto uváž a rozmysli si, čo urobíš, lebo skaza nášho pána a celého jeho domu je hotová vec, on však je grobian, nemožno s ním hovoriť.“

¹⁸Abigail vzala rýchlo dvesto chlebov, dva mechy vína, päť pripravených oviec, päť seí pražených zrn, sto strapcov hrozienok a dvesto figových koláčov a naložila to na osly. ¹⁹A sluhom povedala: „Podte predo mnou, ja idem za vami!“ Svojmu mužovi Nábalovi to však neoznámila.

²⁰Ako zostupovala na oslici, krytá vrchom, Dávid a jeho ľudia schádzali oproti nej, a tak sa s nimi stretla! ²¹Dávid hovoril: „Tak teda zadarmo som strážil všetko, čo je tu na púšti, a nič nechýbalo z toho, čo mu patrilo. Odplatil sa mi zlým za dobré. ²²Toto nech urobí Boh Dávidovým nepriateľom a toto nech pridá, ak zo všetkého, čo má, nechám do ranného svitu čokoľvek mužského.“

²³Len čo Abigail zazrela Dávida, rýchlo zosadla z osla, padla pred Dávidom na tvár a uklonila sa až po zem. ²⁴Potom mu padla k nohám a vravela: „Na mne nech je vina, môj pane! Nech smie tvoja služobnica hovoriť pred tebou. Vypočuj slová svojej služobnice! ²⁵Nech sa môj pán netrápi pre toho naničhodného človeka, pre Nábala, veď je taký ako jeho meno! Nábál (blázon) sa volá a je bláznivý. Ale ja, tvoja služobnica, nevidela som sluhov svojho pána, ktorých poslal. ²⁶A tak teraz ako žije Pán a ako žiješ ty, môj pane, Pán ťa zachránil, že si sa

2. O Karmeli pozri pozn. k 15,12.

11. Miesto „vodu“ azda by bolo lepšie čítať so LXX „víno“; porov. nižšie v. 18.

17. „Grobian“ doslovne: „syn Beliálov“, porov. pozn. k 1,16.

18. Rozumej: oviec k jedlu pripravených, uvarených alebo upečených. Miera, zvaná séa, obsahovala asi 12 litrov.

22. Pôvodne znela Dávidova prísaha asi len: „Toto nech urobí Boh Dávidovi...!“ Poznámka o nepriateľoch sa do osnovy dostala neskoršie, keď niektorý opisovač videl, že Dávid vlastne nespĺnil to, k čomu sa prísahou zaviazal. – „Čokoľvek mužského“ zneje doslovne: „niečo, čo močí na stenu“. Podobné výrazy boli v tých časoch a tých krajinách celkom bežné a nik sa nehoršil.

25. Nábál (Nábál) znamená ‚hlúpy‘, ‚blázon‘.

nepoškrvil krvou a nezjednal si si právo vlastnou rukou. Nech sú ako Nábál tvoji nepriatelia a tí, čo zamýšľajú zlo proti môjmu pánovi! ²⁷ A teraz nech tento dar, ktorý tvoja služobnica doniesla svojmu pánovi, dostanú tvoji ľudia, ktorí kráčajú za mojím pánom. ²⁸ Odpusť svojej služobnici vinu! Veď Pán určite založí môjmu pánovi trvalý dom, lebo môj pán vybojáva boje Pánove a nič zločinné sa na tebe za celý tvoj život nenájde. ²⁹ A ak sa niekto zdvihne, aby ťa prenasledoval a číhal ti na život, nech je život môjho pána zaviazaný do zväzku tých, čo žijú s Pánom, tvojím Bohom, a životy tvojich nepriateľov nech vyhodí z praku! ³⁰ A keď Pán urobí môjmu pánovi všetko dobré, čo ti prisľúbil, a ustanoví ťa za knieža nad Izraelom, ³¹ nech ťa vtedy neznepokojuje a nech netrápi môjho pána srdce, že daromne preliat krv a môj pán si sám zjednal právo. A keď Pán preukáže môjmu pánovi dobro, spomeň si na svoju služobnicu!“

³² Dávid odpovedal Abigail: „Nech je zvelebený Pán, Boh Izraela, ktorý mi ťa dnes poslal v ústrety! ³³ Nech je požehnaná tvoja múdrosť a nech si požehnaná ty, lebo si ma dnes zachránila, že som sa nepoškrvil krvou a nezjednal som si právo vlastnou rukou. ³⁴ Ako žije Pán, Boh Izraela, ktorý ma zdržal, že som ti neurobil krivdu: Keby si sa nebola poponáhľala a nebola by si mi prišla naproti, do ranného svitu by Nábálovi nebolo zostalo nič mužského rodu.“ ³⁵ Potom jej Dávid vzal z ruky, čo mu doniesla, a povedal jej: „Chod' v pokoji domov. Vidíš, vyslyšal som tvoj hlas a mal som na teba ohľad.“

³⁶ Abigail išla k Nábálovi a on usporiadal vo svojom dome hostinu, podobnú hostine kráľovskej. Nábálovo srdce bolo

veselé a bol veľmi opitý, preto mu až do ranného svitu nepovedala nič. ³⁷ Ale ráno, keď víno z Nábala vypáchlo, jeho žena mu toto všetko porozprávala. I odumrelo v ňom srdce a ostal celý skamenený. ³⁸ Asi o desať dní Pán zasiahol Nábala, takže zomrel.

³⁹ Keď sa Dávid dopočul, že Nábál zomrel, povedal: „Nech je zvelebený Pán, lebo sa ma zastal pre pohanenie, ktorého sa mi dostalo od Nábala, a svojho služobníka zdržal od zla. Nábálovo zlo však Pán vrátil na jeho hlavu.“ Potom Dávid poslal Abigail odkaz, že si ju chce vziať za ženu. ⁴⁰ Dávidovi sluhovia prišli k Abigail do Karmelu a povedali jej: „Dávid nás poslal k tebe, chce si ťa vziať za ženu.“ ⁴¹ Ona vstala, uklonila sa tvárou až po zem a vravela: „Hľa, nech je tvoja služobnica tvojou otrokyňou, ktorá bude umývať nohy sluhov svojho pána.“ ⁴² Potom sa Abigail rýchlo vybrala, sadla na osla, jej päť služobníkov ju sprevádzalo, išla za Dávidovými posilami a stala sa mu ženou.

⁴³ Dávid si vzal aj Achinoam z Jezraelu. Obidve sa teda stali jeho manželkami. ⁴⁴ Svoju dcéru Michol, Dávidovu manželku, dal Šaul Faltimu, synovi Laisa z Galimu.

26 Dávid v tábore Šaula. – ¹ Zifania prišli za Šaulom do Gabay a hovorili: „Dávid sa schováva na kopci Hachila na okraji púšte.“ ² – Šaul sa vybral a šiel na púšť Zif a s ním tritisíc mužov vybraných z Izraela, aby na púšti Zif zajal Dávida. ³ Šaul sa utáboril na kopci Hachila, ktorý je na kraji púšte pri ceste. Dávid sa zdržoval na púšti a videl, že Šaul prišiel za ním na púšť. ⁴ Dávid vyslal stopovateľov a zistil, že Šaul prišiel do jeho blízkosti. ⁵ Nato sa Dávid vybral

27. „Tento dar“ znej doslovne: „toto požehnanie.“

29. Základ porekadiel spomínaných v tomto verši je nám neznámy. Ich zmysel však je: Nech Pán zachráni život Dávidov, jeho nepriateľov však nech pripraví o život!

34. Pozri pozn. k v. 22.

43. Jezrael bolo mesto v južnom Júdsku, neďaleko Karmelu. Neslobodno ho zmýliť s rovínou Jezrael, zvanou aj Ezdrelon (dnes Zerín), a s mestom toho istého mena, ktoré ležalo na tejto rovine.

25,44. Po Dávidovom úteku vydal Šaul svoju dcéru Michol za iného. Meno jej nového muža bolo podľa 2 Sam 3,15 Faltiel. – Mesto Galim ležalo podľa Iz 10,30 blízko na sever od Jeruzalema.

26,1. O kopci Hachila pozri pozn. k 23,19.

a šiel na miesto, kde táboril Šaul. A Dávid videl miesto, kde sa zdržoval Šaul a jeho vojvodca, Nérov syn Abner. Šaul sa totiž zdržoval v ohrade z vozov a mužstvo táborilo okolo neho. ⁶Vtom sa ozval Dávid a vravel Hetejcovi Achimelechovi a Abisaimu, synovi Sarvie, Joabovmu bratovi: „Kto zíde so mnou k Šaulovi do tábora?“ Abisai odpovedal: „Ja zostúpim s tebou.“

⁷Dávid a Abisai zostúpili k mužstvu v noci a hľa, Šaul ležal a spal v ohrade z vozov, kopiju mal konča hlavy zabodnutú v zemi. Abner a mužstvo spalo okolo neho. ⁸Abisai povedal Dávidovi: „Dnes ti Boh vydal tvojho nepriateľa do ruky. Zaraz ho jedným bodnutím pribodnem kopijou k zemi. Druhé nepotrebujem!“ ⁹Ale Dávid odpovedal Abisaimu: „Nezabíjaj ho! Veď ktože by smel beztrestne siahnuť rukou na Pánovho pomazaného?“ ¹⁰A Dávid hovoril: „Ako žije Pán, buď ho porazí Pán, alebo dôjde jeho deň a zomrie, alebo pôjde do vojny a zahynie.“ ¹¹Nech Pán odvráti odo mňa, aby som ja siahol rukou na Pánovho pomazaného! A teraz vezmi kopiju, ktorú má konča hlavy, a krčah na vodu a poďme!“ ¹²A tak Dávid vzal kopiju a krčah na vodu spopri Šaulovej hlavy a odišli. Nik nevidel, nik nezbadal a nik sa neprebudil, lebo všetci spali; dopadol na nich Pánov sen.

¹³Potom Dávid prešiel na druhú stranu a stál obďaleč na hrebeni vrchu, medzi nimi bol veľký priestor, ¹⁴a Dávid volal na mužstvo a na Nérovho syna Abnera: „Neozveš sa, Abner?!“ Abner odpovedal: „Kto si ty, čo voláš na kráľa?“ ¹⁵Dávid povedal Abnerovi: „Si predsa muž a kto ti je v Izraeli podobný? Nuž prečo si nestrážil svojho pána, krá-

ľa? Veď ktosi z mužstva prišiel zabiť kráľa, tvojho pána!“ ¹⁶Nie je dobré, čo si urobil. Ako žije Pán, ste synmi smrti, lebo ste nedávali pozor na svojho pána, na Pánovho pomazaného! A teraz pozri, kráľova kopija a krčah na vodu, ktorý mal konča hlavy!“

¹⁷V tom Šaul poznal Dávidov hlas a povedal: „Je to tvoj hlas, syn môj, Dávid?“ Dávid odpovedal: „Môj hlas je to, môj kráľovský pane!“ ¹⁸A hovoril: „Prečo môj pán prenasleduje svojho sluhu? Čože som urobil a čo zlé mám u seba?“ ¹⁹Teraz nech vypočuje môj pán, kráľ, slová svojho sluhu: Ak ťa Pán popudil proti mne, nech sa mu dostane vôňa obety. Ale ak sú to ľudia, nech sú prekliati pred Pánom, lebo ma dnes vyhnali, aby som nemal účasť na Pánovom dedičstve, a povedali mi: »Chod, slúž iným bohom!« ²⁰Ale nech moja krv nevytečie na zem ďaleko od Pánovej tváre! Veď kráľ Izraela vytiahol hľadať jediný život, ako prenasledujú prepelicu na vrchoch!“

²¹Šaul na to odpovedal: „Previnil som sa! Vráť sa, syn môj, Dávid, neurobím ti už nič zlé, lebo dnes bol môj život drahý v твоjich očiach. Áno, konal som nemúdro a veľmi som poblúdil.“ ²²Dávid odpovedal: „Hľa, kráľova kopija! Nech prejde niektorý zo sluhov a nech ju vezme!“ ²³A Pán odplatí každému podľa jeho spravodlivosti a vernosti. Lebo dnes ťa Pán vydal do (mojej) ruky, ale nechcel som siahnuť rukou na Pánovho pomazaného. ²⁴A akým veľkým bol dnes tvoj život v mojich očiach, takým veľkým nech je môj život v očiach Pánových a nech ma vyslobodí z každej úzkosti!“ ²⁵Šaul odpovedal Dávidovi: „Požehnaný si, syn môj, Dávid! Vo svojom konaní budeš mať istotne úspech!“

6. Hetejec Achimelech je ináč neznámy. Hetejci, ako dokazuje Hrozný, boli indoeurópsky (=indogermánsky) národ, ktorý od druhého tisícročia pr. Kr. sídlil v Malej Ázii a odtiaľ podnikal výpravy na juh a juhovýchod. – Bratia Joab a Abisai sa vždy spomínajú podľa matky Sarvie, ktorá bola sestrou Dávidovou (*1 Krn 2,16*).

19. Pánovo dedičstvo je zasľúbená zem, vlasť Izraelitov, z ktorej vyštvali Dávida, že sa musí potulovať medzi modlářskymi cudzincami a je v stálom nebezpečenstve, že sa medzi nimi aj on stane modlářom.

20. Dávid nechce vyliať svoju krv v cudzine, ďaleko od Pána. Boh je síce všadeprítomný, ale zvláštnym spôsobom prejavoval svoju prítomnosť medzi svojim ľudom, najmä v svätostánku a nad archou zmluvy. – Druhá polovica v. je porušená. Prekladáme ju podľa LXX. Dnešný hebrejský text a Vulg číta: „Kráľ Izraela vyrazil hľadať jednu blehu, ako sa prepelica prenasleduje vo vrchoch.“

27 Dávid u Filištíncov. – ¹Nato Dávid odišiel svojou cestou a Šaul sa vrátil domov.

Dávid si povedal: „Jedného dňa ma Šaulova ruka predsa len zmárni. Niet pre mňa nič lepšieho ako ujsť do krajiny Filištíncov. Šaul ma prestane hľadať po celom izraelskom území a vyslobodím sa z jeho ruky.“ ²S tým sa Dávid vybral a išiel – on i šesťsto mužov, ktorí boli s ním – k Maochovmu synovi Achisovi, kráľovi Gétu. ³Dávid sa usadil pri Achisovi v Gété, on i jeho mužovia, každý so svojou rodinou, Dávid so svojimi dvoma ženami, Jezraelitkou Achinoamou a ženou karmelského Nábala Abigail. ⁴Keď Šaulovi oznámili, že Dávid utiekol do Gétu, neprenasledoval ho viac.

⁵Ale Dávid povedal Achisovi: „Ak som našiel milosť v tvých očiach, nech mi dajú miesto v niektorom okolitom meste, aby som sa tam usadil. Prečo by mal zostať tvoj služobník v kráľovskom meste s tebou?“ ⁶A Achis mu dal v ten deň Sikeleg. Preto patrí Sikeleg júdskym kráľom až po dnešný deň. ⁷Počet dní, za ktoré Dávid býval v okolí Filištíncov, bol rok a štyri mesiace.

⁸Dávid a jeho mužovia sa vybrali a napadli Gesurcov, Gerzitov a Amalekitov, lebo oni obývali krajinu, ktorou sa od pradávna chodilo do Šúru a až do egyptskej krajiny. ⁹Kedykoľvek Dávid vtrhol do krajiny, nenechal nažive ani mužov, ani ženy, zobral ovce, dobytok, osly, ťavy a šatstvo, a potom zase išiel k Achisovi. ¹⁰Keď sa ho Achis spýtal:

„Koho ste dnes napadli?“ Dávid odpovedal: „Júdsku rovínu“ alebo: „Rovinu Jerameel,“ alebo: „Rovinu Kinejcov.“ ¹¹Dávid nenechal nažive ani mužov, ani ženy, aby ich nemusel priviesť do Gétu. Vravel si: „Aby nerozprávali proti nám: »Dávid robil to a to.«“ Tak to robil celý čas, čo býval v krajine Filištíncov. ¹²Achis teda dôveroval Dávidovi, mysliac si: „Úplne sa zošklivil svojmu ľudu, Izraelu, bude mi večne sluhom.“

28 Šaul pri veštici. – ¹V tie dni stiahli Filištínci svoje vojská do vojny. Išli bojovať proti Izraelitom. Vtedy Achis povedal Dávidovi: „Ber na vedomie, že pôjdeš so mnou do tábora, aj tvoje mužstvo.“ ²Dávid odpovedal Achisovi: „Teraz sa dozvieš, čo urobí tvoj sluha.“ Achis povedal Dávidovi: „Preto ťa ustanovujem za svojho telesného strážcu.“

³Samuel zomrel. Oplakával ho celý Izrael a pochovali ho v jeho meste, v Ráme. Šaul však odstránil z krajiny vyvolávačov duchov mŕtvych a veštcov.

⁴Filištínci sa zhromaždili, prišli do Sunamu a tam sa utáborili. Šaul zhromaždil celý Izrael a táborili v Gelboe. ⁵Keď Šaul videl tábor Filištíncov, bál sa a srdce sa mu veľmi chvelo. ⁶Šaul sa dopytoval Pána, ale Pán mu neodpovedal ani vo sne, ani pomocou urim, ani prostredníctvom prorokov. ⁷Nato Šaul povedal svojim sluhom: „Pohľadajte mi nejakú ženu, ktorá vyvoláva duchov, pôjdem k nej a jej sa budem dopytovať.“ Jeho sluhovia mu odpovedali: „Hľa, v Endore

27,6. Polohu mesta Sikeleg nemožno s istotou určiť. Možno, že sa názov mesta udržal v zbornísku Zuhelike, juhovýchodne od Gazy (porov. *Joz* 15,31; 19,5; *Neh* 11,28). – „Po dnešný deň“ sa rozumie doba, v ktorej vznikli knihy Samuelove.

8. Gesurci museli bývať v susedstve Filištíncov. Ináč sú neznámi. Miesto neznámych Gerzitov čítajú niektorí „Ferezitov“. Toto bol národ kanaánskeho pôvodu (*Sdc* 3,5). – Šúr bola púšť alebo pevnosť na hraniciach Egypta.

10. Jerameeliti patrili ku kmeňu Júda (*I Krn* 2,9.25 n.). O Kinejcoch pozri 15,6.

28,1–2. Dávid sa dostáva do veľmi ťažkého položenía. Buď zachovať vernosť svojmu ochrancovi Achisovi a bojovať proti vlastnému národu, alebo sa vrátiť medzi svojich a vydať sa tak Šaulovi. Preto dáva Achisovi neurčitú odpoveď. Tak sa zdá, ani Achis mu celkom nedôveruje, preto mu dáva také zadelenie, že je Dávid nútený byť vždy v jeho blízkosti.

3. Spomienka o Samuelovej smrti (porov. 25,1) a odstránení čarodějníkov je tu potrebná, lebo Šaul vyvoláva ducha zomrelého Samuela.

4. Sunam (dnes Sulem) ležal na východnej časti Jezraelskej (Ezdrelonskej) roviny, na území kmeňa Isachar (*Joz* 19,18). – Povrchie Gelboe (dnes Džébel-Fukua) je juhovýchodne od Sunamu.

6. Pozri pozn. k *Ex* 28,30.

7. Dedinka Endor (dnes Endur) leží severovýchodne od Sunamu na severnom svahu Malého Hermonu, asi na hodinu od Naimu.

je žena, ktorá vyvoláva duchov!“⁸ Nato sa Šaul prestrojil, obliekol si iné šaty a išiel ta s dvoma mužmi. K žene prišli v noci. I povedal: „Vešti mi pomocou ducha a vyvolaj mi, koho ti poviem!“⁹ Žena mu odpovedala: „Však ty vieš, čo urobil Šaul. Že vyhubil z krajiny vyvolávačov duchov a veštcov. Nuž prečo mi staviaš osídlo a chceš ma pripraviť o život?“¹⁰ Ale Šaul sa jej zaprisahal na Pána: „Ako žije Pán, nezastihne ťa pre túto vec nijaký trest.“¹¹ Žena sa ho opýtala: „Koho ti mám vyvolať?“ Odpovedal: „Samuela mi vyvolaj!“¹² Len čo však žena uvidela Samuela, hlasno vykrikla a povedala Šaulovi: „Prečo si ma podviedol? Veď ty si Šaul!“¹³ Kráľ jej povedal: „Neboj sa! Čo vidíš?“ Žena odpovedala Šaulovi: „Ducha vidím vystupovať zo zeme.“¹⁴ Hovoril jej: „Ako vyzerá?“ Odpovedala: „Vystupuje starý muž, je zahalený do pláňa.“ Vtedy poznal Šaul, že je to Samuel, i sklonil sa tvárou k zemi a klaňal sa.

¹⁵ Samuel hovoril Šaulovi: „Prečo ma znepokojuješ, že ma nechávaš vystúpiť?“ Šaul odpovedal: „Som vo veľkej úzkosti. Filištínci bojujú proti mne, Boh však odstúpil odo mňa a nedal mi odpoveď ani prostredníctvom prorokov, ani vo sne. Preto som volal teba, aby si mi oznámil, čo mám robiť.“¹⁶ Samuel odpovedal: „A prečo sa spytuješ mňa, keď ťa Pán opustil a stal sa ti nepriateľom?“¹⁷ Pán ti urobil, čo predpovedal cezo mňa: Pán ti vytrhol z ruky kráľovstvo a dal ho tvojmu blížnemu Dávidovi,¹⁸ lebo si nepočúval Pánov hlas a nesplnil si jeho hnev na Amalekitoch; preto sa stala tá vec, čo ti dnes urobil Pán.¹⁹ A Pán vydá s tebou aj Izraelitov do ruky Filištíncov. Ty a tvoji synovia budete zajtra so mnou, tábor Izraelitov tiež vydá do ruky Filištíncov.“

²⁰ Šaul padol hneď celou postavou na zem a veľmi sa bál pre Samuelove slová. Aj tak nemal v sebe sily, lebo celý deň a celú noc nič nejedol.²¹ Vtom žena pristúpila k Šaulovi a videla, že je veľmi vydesený. I povedala mu: „Vidíš, tvoja služobnica počúvala na tvoj hlas. Život som si vystavila nebezpečenstvu a uposlúchla som tvoje slová, ktoré si mi povedal.“²² Nuž vypočuj teraz ty hlas svojej služobnice! Predložím ti smidku chleba, jedz, aby si mal silu, keď sa vydáš na cestu.“²³ Ale odmietol a povedal: „Nebudem jesť!“ Len keď naliehali naň jeho sluhovia aj žena, poslúchol na ich slová, vstal zo zeme a sadol si na lôžko.²⁴ Žena mala doma kŕmené teliatko, rýchlo ho zabila, potom vzala múku, zamiesila ju a upiekla z nej nekvasený chlieb.²⁵ Položila to pred Šaula a jeho sluhov a oni jedli. Potom vstali a v tú istú noc odišli.

29 Dávid a Filištínci. – ¹ Filištínci zhromaždili celé svoje vojsko do Afeku, Izraeliti táborili pri prameni, ktorý je v Jezraeli.² Filištínske kniežatá postupovali po stovkách a tisícach, Dávid však a jeho mužovia postupovali vzadu s Achisom.³ Vtedy hovorili filišťínske kniežatá: „Čo chcú títo Hebrejci?“ Achis odpovedal filišťínskym kniežatám: „Veď je to Dávid, sluha izraelského kráľa Šaula, ktorý je už dni a roky u mňa, a odo dňa, čo prišiel, až po dnešný deň som nenašiel nič proti nemu.“⁴ Ale filišťínske kniežatá sa nahnevali naň a hovorili mu: „Pošli toho chlapa nazad, nech ide na svoje miesto, na ktoré si ho zadelil! Ale do boja nech s nami nejde, aby sa nám vo vojne nestal nepriateľom. Čím iným by si tento mohol získať priazeň svojho pána ako hlavami týchto ľudí?“⁵ Alebo to nie je Dávid,

8. Šaul sa nechce prezradiť, lebo vie, že robí zakázanú vec. On odstránil čarodejstvá a teraz v zúfalstve sám sa k nim utieka.

13. Pôvodina má doslovne: „boha vidím vystupovať“. LXX a Vulg zasa: „bohov vidím...“.

19. Šaul a jeho synovia budú so Samuelom na druhom svete, t. j. zomrú.

21. „Život som si vystavila nebezpečenstvu“ znejšie doslovne: „Život som si položila na dľaň“.

29,1. Afek bol blízko Sunamu na rovine Jezrael. Iný je Afek, spomínaný v 4,1. Prameň, pri ktorom táborili Izraeliti, je nám dnes už neznámy. Niektorí myslia na Ain Džalúd, Goliášov prameň.

ktorému s tancom vyspevovali: »Porazil Šaul svojich tisíc, ale Dávid svojich desaťtisíc?«

⁶Nato Achis zavola Dávída a povedal mu: „Ako žije Pán, ty si úprimný a je veľmi milé mojím očiam, že v tábore chodíš všade so mnou, lebo odo dňa, čo si ku mne prišiel, až po dnešný deň som nič zlé na tebe nenašiel. Ale kniežatám sa nepáčiš. ⁷ Preto sa vráť a choď v pokoji, aby si neurobil niečo, čo by sa filišťínskym kniežatám nepáčilo.“ ⁸ Dávid povedal Achisovi: „Ale čože som urobil a čo si našiel na svojom služobníkovi odo dňa, čo som vstúpil do tvojej služby, až po dnešný deň, že nemám ísť a nemám bojovať proti nepriateľom svojho pána, kráľa?“ ⁹ Achis odvetil Dávidovi: „Viem, že mne si príjemný ako Boží anjel, ale filišťínske kniežatá povedali: »Nech nejde s nami do boja!« ¹⁰ Preto teraz ráno vstaň, aj sluhovia tvojho pána, ktorí s tebou prišli! A keď ráno, len čo sa rozvidnie, vstanete, odíďte!“ ¹¹ A Dávid – on i jeho družina – ráno vstali, aby sa vrátili do krajiny Filištíncov. Filištínci však vystupovali do Jezraelu.

30 Dávid a Amalekiti. – ¹ Keď Dávid a jeho mužovia na tretí deň došli do Sikelegu, vpadli Amalekiti na roviny a do Sikelegu, dobyli Sikeleg a vypálili ho ohňom. ² Ženy, ktoré v ňom boli, zajali od najmenších po najväčšie. Nezabili nikoho, iba odviekli a šli svojou cestou. ³ Keď Dávid a jeho mužovia došli do mesta a videli, že je vypálené ohňom a ich ženy, synovia a dcéry sú zajaté, ⁴ pozdvihol Dávid a mužstvo, ktoré bolo s ním, hlas a plakali, až nemali už síl plakať. ⁵ Aj obe Dávidove manželky, Jezraelitka Achinoam a žena karmelského Nábala Abigail padli do zajatia. ⁶ Dávid bol vo veľkej úzkosti, lebo mužstvo

hovorilo, že ho treba ukameňovať, veď duše celého mužstva boli roztrpčené pre ich synov a dcéry. Ale Dávid sa vzmúžil v Pánovi, svojom Bohu. ⁷ Tu Dávid povedal Achimelechovi synovi, kňazovi Abiatarovi: „Dones mi efód!“ Abiatar doniesol Dávidovi efód ⁸ a Dávid sa spýtal Pána: „Mám prenasledovať tú bandu? Dohoním ju?“ Odpovedal mu: „Prenasleduj, lebo ich isto dohoníš a všetko oslobodíš!“ ⁹ Nato sa Dávid pohol, aj šesťsto mužov, ktorí boli s ním, a došli k potoku Besor. (Ostatní však ostali.) ¹⁰ Dávid potom prenasledoval (nepriateľa) so štyristo mužmi; dvesto mužov, ktorí boli prislabí prebrodiť rieku Besor, ostalo. ¹¹ Na poli našli akéhosi Egypťana. Priviedli ho k Dávidovi, dali mu chleba, aby si zajedol, a napojili ho vodou. ¹² Dali mu aj kus figového koláča a dva strapce hrozienok. Keď si zajedol, vrátil sa doňho duch, lebo tri dni a tri noci nejedol chlieb a nepil vodu, ¹³ a Dávid sa ho opýtal: „Ku komu patíš a odkiaľ si?“ Odpovedal: „Som egyptský chlapec, otrok istého Amalekitu. Môj pán ma tu nechal, lebo som pred troma dňami ochorel. ¹⁴ Vpadli sme na roviny Kréťanov, na tú, čo patrí Júdovi, a na roviny Kalebovu a Sikeleg sme vypálili ohňom.“ ¹⁵ Dávid sa ho opýtal: „Povedieš ma za tou bandou?“ Odpovedal: „Zapriahaj sa mi na Boha, že ma neusmrtíš a že ma nevydáš do ruky môjho pána, tak ťa povediem za tou bandou.“

¹⁶ Zaviedol ich. A hľa, rozprestierali sa po celej krajine, jedli, pili a oslavovali veľkú korisť, ktorú zobrali v krajine Filištíncov a v júdskej krajine. ¹⁷ A Dávid ich bil od svitu až do večera (nasledujúceho dňa) a nezachránil sa nik z nich, iba štyristo mladých mužov, ktorí vysadli na ťavy a ušli. ¹⁸ Tak Dávid oslobodil všetko, čo zobrali Amalekiti; aj svoje dve

8. Dávid zase dáva neurčitú, dvojzmyselnú odpoveď a Achis si myslí, že mu naozaj chce byť verný.

10. Pánom Dávída a jeho družiny volá Achis Šaula, lebo boli jeho poddanými.

30,7. Pozri pozn. k Ex 28,15.

9 n. Slová, ktoré sme dali do zátvoriek, sú neskorším dodatkom. Dávid mal len 600 mužov, z ktorých 400 prešlo cez rieku, 200 nevládalo ju prebrodiť. Títo ostali na druhom brehu rieky. Rieka Rezor je asi dnešný Wadi eš-Šeria, južne od Gazy.

14. Kréťanmi sa volajú asi Filištínci, pretože pochádzajú z ostrova Kréta.

17. Slová v zátvorkách nie sú isté.

manželky Dávid oslobodil.¹⁹ Nič sa im nestratilo, ani malé, ani veľké veci ani synovia, ani dcéry, ani koristi, ani nič, čo im odňali; Dávid všetko doniesol naspäť.²⁰ Potom Dávid vzal všetky ovce a dobytok a tí, čo ich pred ním hnali, vraveli: „Toto je Dávidova korisť.“

²¹ Keď Dávid prišiel k dvesto mužom, ktorí boli takí slabí, že nemohli ísť za Dávidom, a preto ich nechal pri rieke Besor, oni vyšli v ústrety Dávidovi a v ústrety mužstvu, ktoré bolo s ním. Dávid pristúpil k ľuďom a pozdravil ich.²² Ale všelijakí zlí a naničhodní ľudia z mužov, čo išli s Dávidom, sa ozvali a hovorili: „Pretože nešli s nami, nedostanú z koristi, ktorú sme oslobodili; každý nech si vezme len svoju ženu a svojich synov a nech ide!“²³ Ale Dávid povedal: „Nerobte tak, bratia, za to, čo nám dal Pán! Zachránil nás a dal nám do ruky bandu, ktorá išla proti nám.²⁴ Ktože bude v tejto veci na vás počúvať? Ved' taká istá čiastka patrí tomu, kto tiahne do boja ako tomu, kto ostáva pri batožine! Podelia sa rovnako.“²⁵ A tak to bolo od toho dňa aj naďalej. Urobil to pravidlom a zákonom v Izraeli až po dnešný deň.

²⁶ Keď Dávid došiel do Sikelegu, poslal z koristi starším Júdu, svojim priateľom s odkazom: „Tu máte dar z koristi Pánových nepriateľov.“²⁷ Tým, čo boli v Beteli, tým, čo boli v Ráme na Rovine, tým, čo boli v Jatire,²⁸ tým, čo boli v Aroeri, tým, čo boli v Sefamote, tým, čo boli v Estamo.²⁹ Tým, čo boli v Rachali, tým, čo boli v mestách

Jerameelitov, a tým, čo boli v mestách Kinejcov.³⁰ Tým, čo boli v Arame, tým, čo boli v Bór-Asáne, tým, čo boli v Atachu.³¹ Tým, čo boli v Hebrone, a všetkým miestam, kadiaľ prechodil Dávid a jeho mužovia.

31 Porážka Izraelitov a Šaulova smrť.

¹ Filištínci bojovali proti Izraelitom. Izraeliti utiekli pred Filištíncami a pozabíjaní ležali na vrchu Gelboe.² Ale Filištínci stíhali Šaula a jeho synov. A tak Filištínci zabili Šaulových synov Jonatána, Abinadaba a Melchisuu.³ Bitka sa zostrila pri Šaulovi. Dostihli ho strelci, mužovia od kuše, ktorí ho ťažko poranili.⁴ Vtedy Šaul povedal svojmu zbrojnošovi: „Vytas svoj meč a prebodni ma ním, aby ma neprišli prebodnúť títo neobrezanci a nezhanobili ma!“ Ale zbrojnoš nechcel, lebo sa veľmi bál. Preto Šaul uchopil meč a vrhol sa naň.⁵ Keď zbrojnoš videl, že Šaul je mŕtvy, vrhol sa aj on na svoj meč a zomrel s ním.⁶ Takto zomreli v ten deň spoločne Šaul, jeho traja synovia, jeho zbrojnoš a všetci jeho mužovia.⁷ Keď Izraeliti, ktorí boli na druhej strane roviny a za Jordánom, videli, že Izraeliti utekajú a že sú Šaul a jeho synovia mŕtvi, opustili mestá a ušli. Potom prišli Filištínci a usadili sa v nich.

⁸ Keď na druhý deň prišli Filištínci olupovať zabitých, našli Šaula a jeho troch synov padlých na vrchu Gelboe.⁹ Odľali mu hlavu, zobrali mu výstroj a poslali kolovať do filištínskej krajiny, aby to zvestovali v chrámoch svojich

20. Verš 20. je nejasný. Pravdepodobne hovorí o tom, že bojovníci dali svojmu veliteľovi Dávidovi osobitný, a to značný podiel z koristi, hlavne ovce a dobytok.

25. Až po dnešný deň – porov. pozn. k 27,6.

26. „Dar“ znejšie doslovne: „požehnanie“.

27. Miesto Betela, ktorý neležal na území Júdu, ale na území Efraima, treba asi čítať Batuel (1 Krn 4,30) alebo Betul (Joz 19,4). Miest, ktoré sa volali Ráma („výšina“), bolo viac. Nevieme, o ktorom z nich je tu reč. – Jatir (Jattír; Joz 15,48; 21,14; 1 Krn 6,42) je azda zborenisko Attír, juhozápadne od Máinu.

28. Aroer je východne od Mŕtveho mora. Ale nie o tomto meste je tu reč, lež o Arare, juho-východne od Bersaby. Sefamot (Sefámót) je dnes už neznámy. Estamo je dedina eš-Semúia, západne od Máinu, asi 3 hod. na juh od Hebronu.

29. Mesto Rachal je dnes už neznáme. O Jerameelitoch porov. 27,10, o Kinejcoch 15,6.

30. Arama (Horma) volala sa dávnejšie Sefát (1 Sdc 1,17). Dnes je to Sebaita. Leží južne od Gazy. – Bór-Asán (Vulg: „jazero Asan“) je asi v Joz 15,42 spomínaný Asan.

31. Dávid posielal týmto mestám dary, lebo na svojich potulkách našiel u nich útočisko a zároveň si ich chcel aj získať.

31,1. Pohorie Gelboe pozri 28,4.

modiel a ľudu. ¹⁰ Jeho zbrane uložili v chráme Aštarty a jeho mŕtvolu obesili na múr Betsanu.

¹¹ Obyvatelia Jábese Galaádu sa dopočuli o tom, čo urobili Filištínci so Šaulom, ¹² vybrali sa všetci bojaschopní mu-

žovia, pochodovali celú noc, sňali Šaulovu mŕtvolu a mŕtvoly jeho synov z múru Betsanu, vrátili sa do Jábesu a tam ich spálili. ¹³ Potom vzali ich kosti a pochovali ich pod tamariškou v Jábese a postili sa sedem dní.

---

10. O Aštarte pozri 7,3. Mŕtvola Šaula ostala neďaleko bojišťa. – Betsan je na Jezraelskej rovine. Gréci ho volali Scythopolis, dnes sa volá Beisan.

11 n. O Jábese pozri 11,1. Jábesiania sa odvdáčujú Šaulovi za to, že ich na začiatku svojho panovania zachránil (porov. hl. 11). – Izraeliti ináč nespáľovali mŕtvoly; podľa zákona bolo spálenie mŕtvoly len zostrením trestu smrti za niektoré veľké zločiny (*Lv* 20,14; 21,9; *Joz* 7,25).